

Internationella löner

En jämförelse av löner och arbetskraftskostnader
inom tillverkningsindustrin
1975–2003

En rapport från Facken inom industrin

Juni 2004

Förord

Skillnader i löne- och arbetskraftskostnader har stor betydelse för den svenska industrins konkurrenskraft och är en viktig faktor bakom utvecklingen av den internationella handeln och omvandlingen av industristrukturen i olika länder. Det är vår förhoppning att rapporten Internationella löner ska ge svar på några av de frågor som förbunden i Facken inom industrin får om lönenivåer och löneutveckling i vår omvärld.

Detta är den andra rapporten från Facken inom industrin om löner och arbetskraftskostnader i andra länder. I den första rapporten I takt med Europa presenterades uppgifter om löner och arbetskraftskostnader inom tillverkningsindustrin i de västeuropeiska länderna. I den här rapporten finns även uppgifter om löner och arbetskraftskostnader inom tillverkningsindustrin i ett antal länder i Östeuropa, Asien, Nord- och Sydamerika. För alla utvalda länder beskrivs och analyseras också utvecklingen av priser, reala arbetskraftskostnader och utvecklingen av Sveriges relativa arbetskraftskostnad jämfört med de olika länderna.

Det finns ingen självklar källa för uppgifter om löner och arbetskraftskostnader. Det finns inte heller någon enhetlig standard som används av alla statistikproducenter. I stället finns många olika källor med data som samlats in för delvis olika ändamål. Inför rapportserien har ett stort antal statistikkällor med uppgifter om löner och arbetskraftskostnader granskats. Statistik från OECD, Eurostat, ILO och US Department of Labor har undersökts och prövats. Av dessa källor har vi valt ut de som vi bedömer har bäst kvalitet och bäst svarar mot våra frågor. Datauppgifterna har sedan lagts in i ett antal databaser som Facken inom industrin byggt upp. I dessa databaser finns också uppgifter om utveckling av ländernas konsumentpriser och valutakurser. Innehållet i denna rapport bygger på olika bearbetningar av dessa databaser.

Rapporten har utarbetats av Tove Mathiasson, utredare på Facken inom industrins kansli.

*Göran Nilsson
Kanslichef
Facken inom industrin*

Facken inom industrin (FI) är ett samarbetsorgan mellan de fackförbund inom industrin som omfattas av det så kallade industriavtalet. De sju förbunden är Civilingenjörsförbundet, Industrifacket, Sif, Svenska Livsmedelsarbetareförbundet, Svenska Metallindustriarbetareförbundet, Svenska Pappersindustriarbetareförbundet samt Skogs- och Träfacket.

Ytterligare exemplar av rapporten kan beställas genom Ewa Eriksson på e-postadress fi.kansli@metall.se eller telefonnummer 08-786 83 05. Rapporten finns även att hämta på www.fackeninomindustrin.se.

Innehållsförteckning

1 Inledning	6
2 Löner och arbetskraftskostnader	7
3 Förändringar av löner och arbetskraftskostnader	14
4 Prisförändringar	20
5 Reala arbetskraftskostnader	25
6 Sveriges relativa arbetskraftskostnad	33
7 Växelkurser	41
8 Metod, källor och definitioner	46

Figurförteckning

Diagram 2.1 Total arbetskraftskostnad, Norden, 2003.....	7
Diagram 2.2 Löner och arbetsgivaravgifter, Norden, 2003.....	8
Diagram 2.3 Löner och arbetsgivaravgifter, Västeuropa, 2003.....	8
Diagram 2.4 Arbetskraftskostnad i Östeuropa som andel av svensk arbetskraftskostnad, 2003.....	9
Diagram 2.5 Total arbetskraftskostnad, världen, 2003.....	10
Diagram 2.6 Lön och arbetsgivaravgifter, världen, 2003.....	10
Diagram 2.7 Lön och arbetsgivaravgifter, samtliga länder, 2003.....	11
Diagram 2.8 Lön och arbetsgivaravgifter, samtliga länder, 1975.....	12
Diagram 3.1 Förändring av lön och arbetskraftskostnad, Sverige, 1976–2003.....	14
Diagram 3.2 Förändring av arbetskraftskostnad, Norden, 1976–2003.....	15
Diagram 3.3 Förändring av arbetskraftskostnad, Frankrike, Tyskland, Storbritannien, 1976–2003.....	16
Diagram 3.4 Förändring av arbetskraftskostnad, USA och Japan, 1976–2003.....	16
Diagram 3.5 Förändring av arbetskraftskostnad, Korea, Taiwan och Singapore, 1976–2003.....	17
Diagram 3.6 Förändring av arbetskraftskostnad, samtliga länder, 1977–1993.....	17
Diagram 3.7 Förändring av arbetskraftskostnad, samtliga länder, 1994–2003.....	18
Diagram 3.8 Förändring av arbetskraftskostnad, Östeuropa, 1998–2003.....	18
Diagram 4.1 Prisutveckling, Sverige, 1976–2003.....	20
Diagram 4.2 Prisutveckling, Norden, 1976–2003.....	20
Tabell 4.1 Genomsnittlig prisökning, Norden, 1977–1993 och 1994–2003.....	21
Diagram 4.3 Prisutveckling, Frankrike, Tyskland och Storbritannien, 1976–2003.....	21
Diagram 4.4 Prisutveckling, USA och Japan, 1976–2003.....	22
Diagram 4.5 Prisutveckling, samtliga länder, 1977–1993.....	23
Diagram 4.6 Prisutveckling, samtliga länder, 1994–2003.....	23
Diagram 4.7 Prisutveckling, EMU-länderna, 1990–2003.....	24
Diagram 5.1 Förändring av pris och arbetskraftskostnad, nominellt och realt, Sverige, 1976–2003.....	25
Diagram 5.2 Förändring av lön, nominellt och realt, Sverige, 1976–2003.....	26
Tabell 5.1 Förändring av lön, nominellt och realt, Sverige, 1977–1993 och 1994–2003.....	26
Diagram 5.3 Real förändring av arbetskraftskostnad, index 1976=100, Norden, 1976–2003.....	27
Tabell 5.2 Förändring av arbetskraftskostnad, nominellt och realt, Norden, 1977–1993 och 1994–2003.....	28
Tabell 5.3 Förändring av lön, nominellt och realt, Norden, 1977–1993 och 1994–2003.....	28
Diagram 5.4 Real förändring av arbetskraftskostnad, index 1976=100, Frankrike, Tyskland och Storbritannien, 1976–2003.....	28
Diagram 5.5 Real förändring av arbetskraftskostnad, index 1976=100, USA och Japan, 1976–2003.....	29
Diagram 5.6 Real förändring av arbetskraftskostnad, index 1976=100, Australien och Nya Zeeland, 1976–2003.....	29
Diagram 5.7 Real förändring av arbetskraftskostnad, index 1976=100, Korea, Taiwan och Singapore, 1976–2003.....	30

Diagram 5.8 Real förändring av arbetskraftskostnad, Taiwan och Sverige, index 1985=100 och 1960=100, 1985–2001 och 1960–1976	30
Diagram 5.9 Real förändring av arbetskraftskostnad, Östeuropa, 1998–2003	31
Diagram 6.1 Arbetskraftskostnad relativt den svenska, Norden, 1975–2003	33
Diagram 6.2 Arbetskraftskostnad relativt den svenska, västeuropeiska länder, 1975–2003	34
Diagram 6.3 Arbetskraftskostnad relativt den svenska, USA, Kanada, Australien och Nya Zeeland, 1975–2003	34
Diagram 6.4 Arbetskraftskostnad relativt den svenska, Japan, Irland, Portugal och Spanien, 1975–2003	35
Diagram 6.5 Arbetskraftskostnad relativt den svenska, Korea, Taiwan, Hong Kong, Singapore och Mexiko, 1975–2003	36
Diagram 6.6 Möjliga framtidsscenarioer: Arbetskraftskostnad relativt den svenska, Spanien	37
Diagram 6.7 Möjliga framtidsscenarioer: Arbetskraftskostnad relativt den svenska, Estland	37
Diagram 6.8 Möjliga framtidsscenarioer: Arbetskraftskostnad relativt den svenska, Korea.....	38
Tabell 6.1 Några framtidsscenarioer: Hur lång tid tar det att nå Sveriges arbetskraftskostnadsnivå?.....	38
Diagram 6.9 Arbetskraftskostnad relativt den amerikanska, USA och Sverige, 1960–2003	39
Tabell 7.1 Prisförändring och växelkursförändring, 1976–2003.....	42
Diagram 7.1 Växelkursförändring, Norden, 1975–2003	42
Diagram 7.2 Växelkursförändring, Tyskland och Frankrike, 1975–2003.....	43
Diagram 7.3 Växelkursförändring, Storbritannien och USA, 1975–2003	43
Diagram 7.4 Växelkursförändring, Japan, 1975–2003	44

1 Inledning

Facken inom industrin har tidigare i år tagit fram rapporten I takt med Europa. Fokus i den rapporten var löne- och arbetskraftskostnadsnivåer inom tillverkningsindustrin för 2003 och förändringar som snitt per år för perioden 1998–2003. Där redovisades västeuropeiska länder och en viktig slutsats var att ökningarna i lön och arbetskraftskostnad i Sverige ligger i nivå med Europa.

Hur ser det ut om vi lyfter blicken utanför Europa? Hur hög är den svenska lönen och arbetskraftskostnaden i jämförelse med andra länders? Hur har den svenska arbetskraftskostnaden utvecklats i jämförelse med omvärldens? Har den reala förändringen varit lika stor som i omvärlden?

Det är några av de frågor som vi ställt och vill besvara i rapporten Internationella löner.

I beskrivningen av utvecklingen har vi valt tidsperioden 1975–2003. I rapporten redovisas arbetskraftskostnaden för samtliga västeuropeiska länder, USA, Japan, Australien, Brasilien, Hong Kong, Japan, Kanada, Korea, Mexiko, Nya Zeeland, Taiwan, Singapore och några östeuropeiska länder.

Facken inom industrin får ofta frågor om hur höga lönerna och arbetskraftskostnaderna är i Östeuropa. Tyvärr finns inga uppgifter om Östeuropa tillgängliga i statistiken från US Department of Labor (som är huvudkälla för rapporten). Den bästa statistiken har vi funnit hos Eurostat. Tidsserierna är dock inte lika långa som hos US Department of Labor.

Det är önskvärt att den statistik som Facken inom industrin redovisar innehåller både arbetare och tjänstemän. Tyvärr finns oftast statistik som endast inkluderar arbetare.

Rapporten är disponerad på följande sätt:

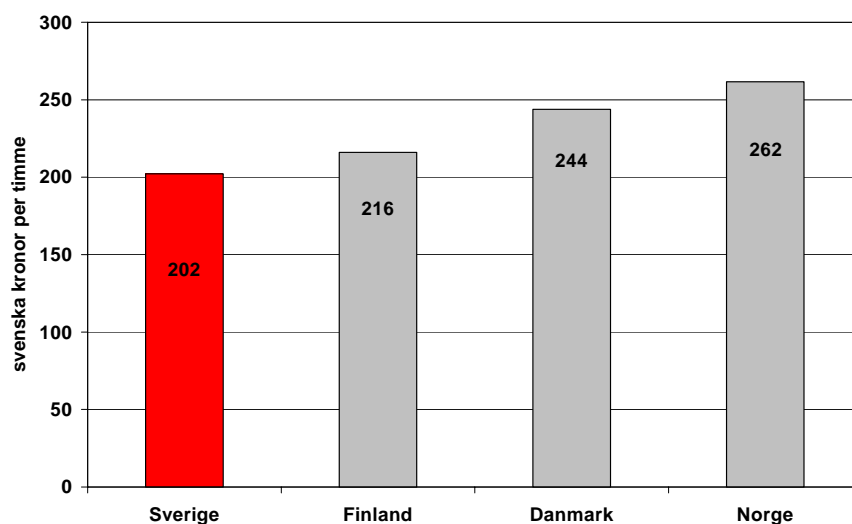
I kapitel 2 redogörs för arbetskraftskostnader och hur de fördelas mellan lön och andra kostnader för arbetsgivaren. I kapitel 3 beskrivs utvecklingen av arbetskraftskostnader under en längre period. I kapitel 4 analyseras prisförändringar för att kunna förstå förändringar i reala arbetskraftskostnader som analyseras i kapitel 5. I kapitel 6 beskrivs utvecklingen av arbetskraftskostnader i gemensam valuta och ett antal tänkbara framtidsscenarier presenteras. I kapitel 7 redovisas växelkursförändringar. I kapitel 8 finns beskrivning av metod, källor och definitioner.

En kortare sammanfattning finns efter varje kapitel.

2 Löner och arbetskraftskostnader

I kapitlet redovisas nivåer för arbetskraftskostnader uttryckt i svenska kronor per timme för arbetare inom tillverkningsindustrin 2003.

Diagram 2.1 Total arbetskraftskostnad, Norden, 2003

År 2003 var arbetskraftskostnaden i Sverige lägre än i de nordiska grannländerna.

I Sverige var arbetskraftskostnaden 202 kronor per timme, i Finland 216 kronor per timme, i Danmark 244 kronor per timme och i Norge 262 kronor per timme.

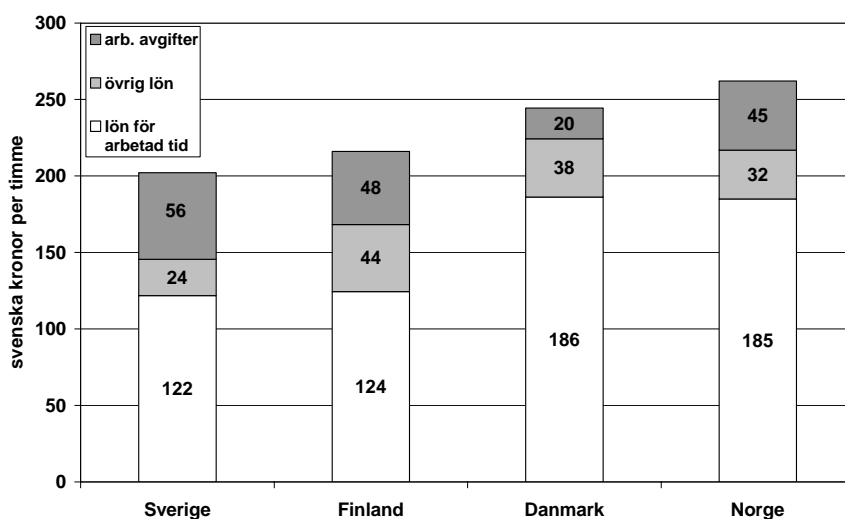
Arbetskraftskostnaden delas in i tre komponenter, *lön för arbetad tid*, det vill säga tid- och prestationslön, helglön¹ samt skift- och ob-tillägg, *övrig lön*, som till övervägande del är semesterlön, och *arbetsgivaravgifter*, det vill säga andra avgifter som arbetsgivaren betalar för arbetskraften.

Hur stor andel av arbetskraftskostnaden som är lön kan skilja mellan olika länder. För konkurrenskraften är det inte löneandelarna i sig som är viktiga, utan den totala arbetskraftskostnadsnivån. Strukturerna varierar mellan länderna för hur andelen lön respektive övriga avgifter fördelas.

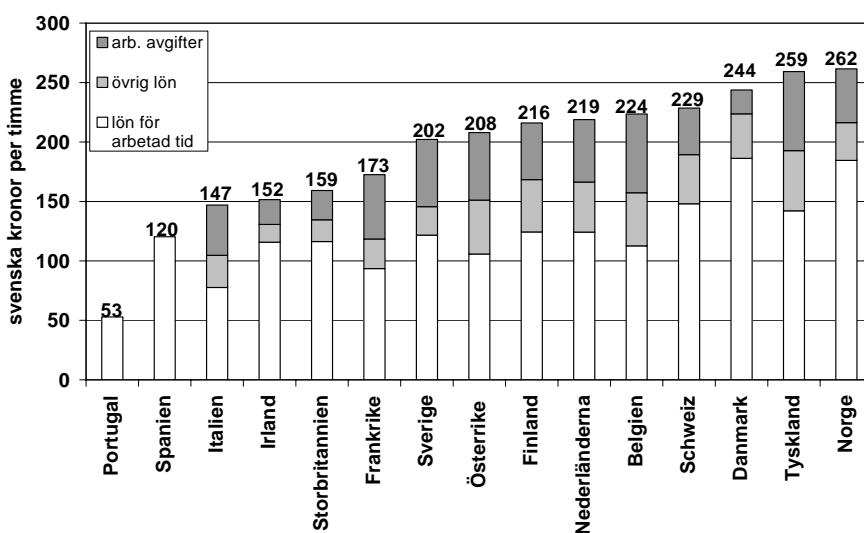
¹ Se även kapitel 8

Diagram 2.2 Löner och arbetsgivaravgifter, Norden, 2003

Av den svenska arbetskraftskostnaden var 122 kronor (60 procent) lön för arbetad tid och 24 kronor (12 procent) var övrig lön². Utöver löneandelen betalade arbetsgivaren lagstadgade avgifter och avtalade försäkringar som uppgick till 56 kronor per timme. Även fördelningen mellan lön och arbetsgivaravgifter skiljer mellan de nordiska länderna. I Sverige utgjorde arbetsgivaravgifterna 28 procent av den totala kostnaden. I Danmark var motsvarande kostnad 8 procent. Lön för arbetad tid som andel av den totala kostnaden var lägst i Finland, 57 procent, och högst i Danmark, 76 procent.

Diagram 2.3 Löner och arbetsgivaravgifter, Västeuropa, 2003

Det är stor skillnad mellan arbetskraftskostnaderna i de västeuropeiska länderna. Mellan lägsta och högsta kostnad skiljer mer än 200 kronor per timme. I Portugal var arbetskraftskostnaden 53 kronor per timme. Norge hade högst kostnad, följt av Tyskland och Danmark.

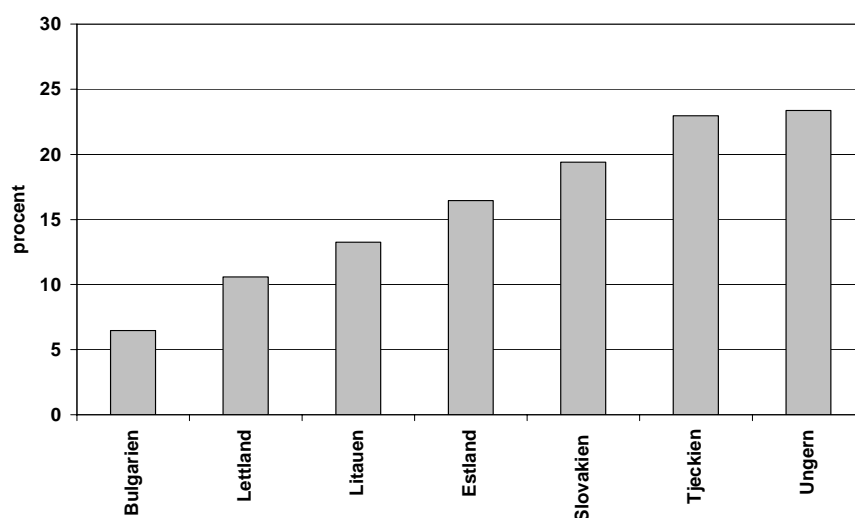
² Övrig lön är främst semesterersättning. För samtliga länder utom Sverige ingår även helglön i begreppet. För Sveriges del ingår helglön i begreppet "lön för arbetad tid". Se även kapitel 8.

Rangordnas länderna, från lägst till högst kostnad, hamnar Sverige ungefär i mitten. Det skiljer mer mellan kostnaderna i Sverige och Portugal än mellan kostnaderna i Sverige och Norge. I Tyskland var arbetskraftskostnaden 28 procent högre än i Sverige.

Jämförelser mellan västeuropeiska länder visar att andelen av kostnaderna som är arbetsgivaravgifter var högst i Belgien och Frankrike, 30 procent respektive 31 procent, och lägst i Danmark och Irland, 8 procent respektive 14 procent.³

Diagram 2.4 Arbetskraftskostnad i Östeuropa som andel av svensk arbetskraftskostnad, 2003

US Department of Labor har inga uppgifter om arbetskraftskostnader för de östeuropeiska länderna. Eurostat redovisar inte heller uppgifter över arbetskraftskostnadsnivån för 2003. För att ge en bild av arbetskraftskostnadsnivån har en undersökning som genomfördes av Eurostat 2000 (Labour Cost Survey) räknats upp med hjälp av Labour Cost Index (LCI).

Uppgifterna för Östeuropa innehåller både arbetare och tjänstemän inom tillverkningsindustrin. I diagrammet visas hur hög arbetskraftskostnaden är i relation till den svenska.⁴

I de flesta östeuropeiska länderna var arbetskraftskostnaden mindre än en femtedel av den svenska. I Bulgarien var arbetskraftskostnaden lägst, cirka 13 svenska kronor per timme, vilket motsvarar 6 procent av den svenska kostnaden.

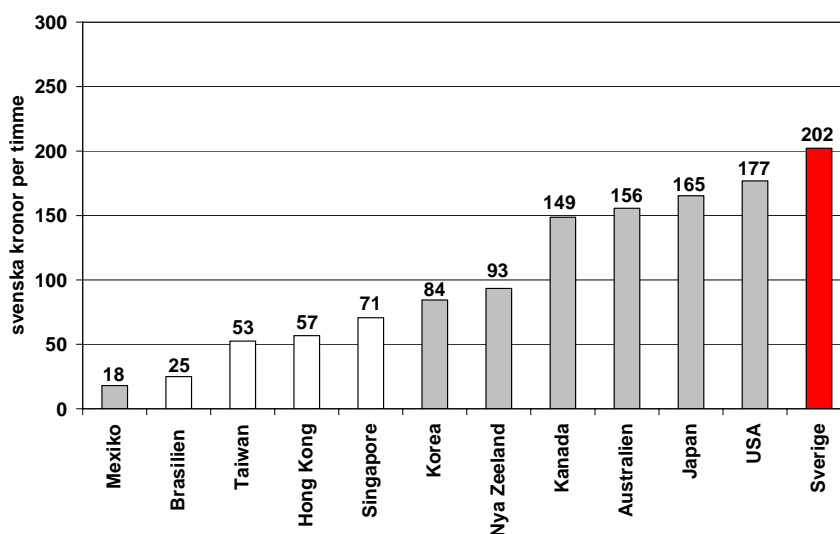
Högst var arbetskraftskostnaden i Tjeckien och Ungern, cirka 47 kronor per timme, det vill säga ungefär i samma nivå som kostnaden i Portugal, 53 kronor.⁵

³ Spanien och Portugal är inte uppdelade i komponenter, eftersom lön för arbetad tid inte finns specificerat för dessa länder i US Department of Labors statistik.

⁴ Uppgiften för Sverige är den som tidigare redovisats och som hämtats från US Department of Labor, det vill säga 202 kronor.

⁵ Polen finns inte med i Eurostats undersökning.

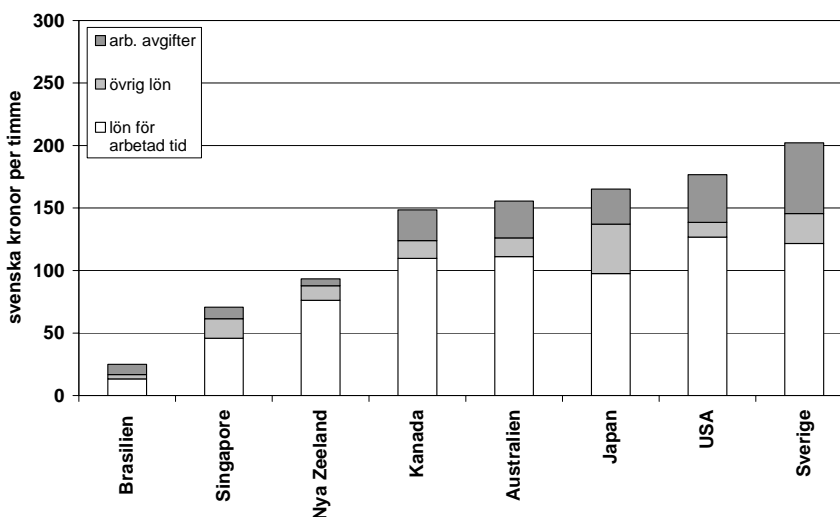
Diagram 2.5 Total arbetskraftskostnad, världen, 2003

Arbetskraftskostnaden i omvärlden uppvisar stora variationer. Av de länder som valts ut hade Mexiko lägst arbetskraftskostnad, 18 svenska kronor, vilket motsvarar 9 procent av den svenska.

Växelkursen spelar stor roll för arbetskraftskostnaden uttryckt i svenska kronor. Ett exempel är USA där arbetskraftskostnaden var 177 svenska kronor 2003, det vill säga 12 procent lägre än den svenska kostnaden. År 2002 var arbetskraftskostnaden 196 kronor i Sverige och 207 kronor i USA, det vill säga 6 procent högre i USA.⁶

Diagram 2.6 Lön och arbetsgivaravgifter, världen, 2003

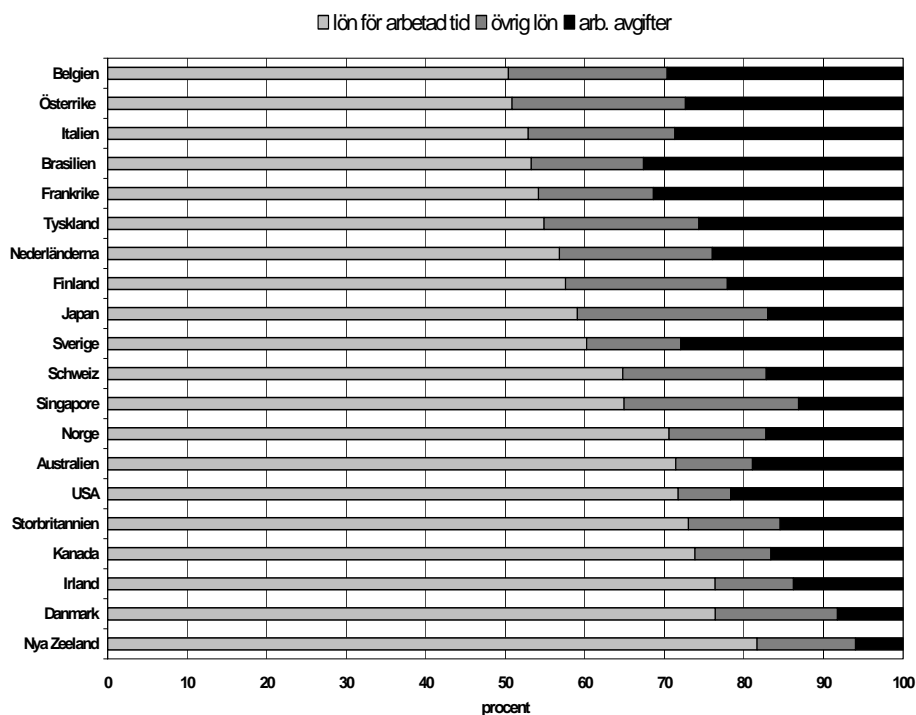
Fördelningen mellan lön och andra avgifter som arbetsgivaren har för arbetskraften varierar mellan länderna.⁷ Nya Zeeland hade lägst kostnad för andra avgifter än lön. Arbetsgivaravgifterna stod för 6 procent av den totala kostnaden 2003. Motsvarande kostnad utgjorde 33 procent av arbetskraftskostnaden i Brasilien 2002.

⁶ Eftersom det inte finns någon bra prognosuppgift för Brasilien, Taiwan, Hong Kong och Singapore 2003 redovisas arbetskraftskostnaden 2002.

⁷ Mexiko, Taiwan, Hong Kong och Korea redovisas inte i komponenter i US Department of Labors statistik.

I Nya Zeeland var lön för arbetad tid 76 kronor (82 procent) av den totala kostnaden. Motsvarande kostnad var 127 kronor (72 procent) i USA och 98 kronor (72 procent) i Japan.⁸

Diagram 2.7 Lön och arbetsgivaravgifter, samtliga länder, 2003

Diagrammet visar procentuell fördelning av arbetskraftskostnaden för samtliga länder 2003. Länderna är sorterade från lägsta till högsta andel lön för arbetad tid.

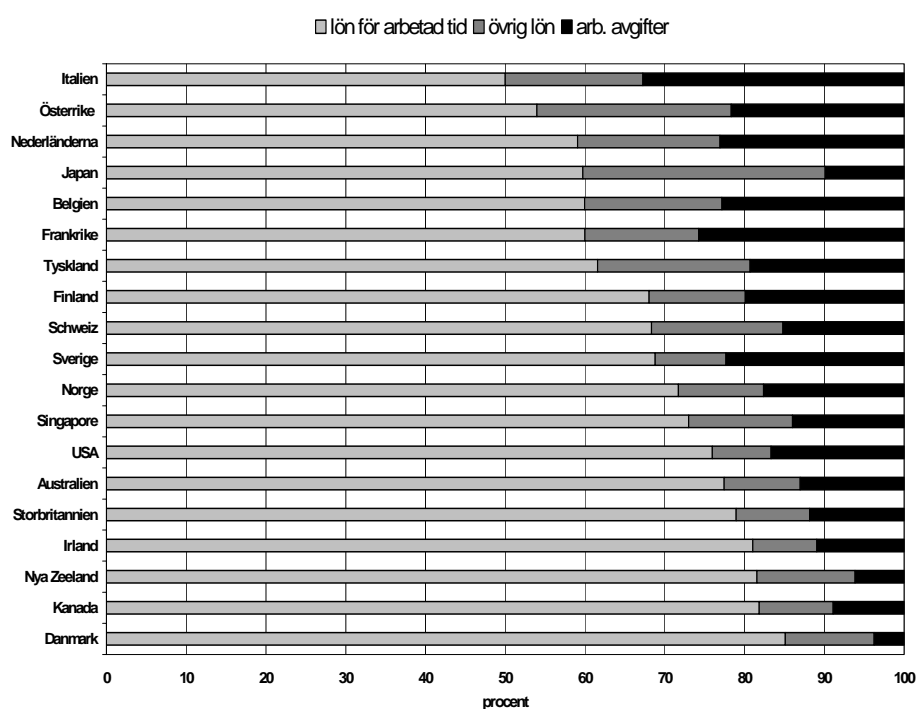
I Sverige utgjorde lön för arbetad tid 60 procent av den totala arbetskraftskostnaden.

Ungefär hälften av de jämförda länderna hade högre andel, medan den andra hälften hade lägre andel lön för arbetad tid.

Det är lätt att förhastat dra slutsatsen att ett land med hög andel arbetsgivaravgifter också har stora offentliga utgifter och att hög andel lön för arbetad tid ger mer pengar i plånboken. Så är det inte. För att finansiera statens offentliga utgifter kan till exempel lönen beskattas i stället för att ha höga arbetsgivaravgifter.

⁸ För Brasilien och Singapore är uppgifterna från 2002.

Diagram 2.8 Lön och arbetsgivaravgifter, samtliga länder, 1975

Fördelningen mellan lön och arbetsgivarens övriga kostnader har förändrats över tiden.

År 1975 var löneandelen större i de flesta av de jämförda länderna. Andelen av arbetskraftskostnaden som inte var lön ökade med nästan 8 procentenheter i Kanada och cirka 7 procentenheter i Japan. I Sverige var ökningen cirka 6 procentenheter. I Norge, Nya Zeeland, Singapore och Nederländerna var förändringen inte särskilt stor och i Italien minskade andelen. Den övriga lönen, som till största delen består av semesterlön och helglön⁹, ökade i Finland och Singapore med 8 procentenheter respektive 9 procentenheter. I Sverige ökade andelen övrig lön med 3 procentenheter och i Japan minskade övrig lön med 6 procentenheter. För de flesta länderna var förändringen inte stor i jämförelse med förändringen i de andra två komponenterna av arbetskraftskostnaden.¹⁰

⁹ För samtliga länder utom Sverige ingår helglön i begreppet "övrig lön". För Sveriges del ingår helglön i begreppet "lön för arbetad tid".

¹⁰ Brasilien finns inte med i jämförelsen 1975, eftersom US Department of Labor inte redovisar uppgifter så långt tillbaka i tiden för vissa länder.

År 2003 var arbetskraftskostnaden i Sverige 202 kronor per timme.

Arbetskraftskostnaden i Sverige hamnade ungefär i mitten i en jämförelse med övriga västeuropeiska länder och lägst bland de nordiska 2003.

Arbetskraftskostnaden i de östeuropeiska länderna motsvarade mellan 6 och 24 procent av den svenska kostnaden 2003.

Arbetskraftskostnaden i Sverige och i de flesta västeuropeiska länder var högre jämfört med arbetskraftskostnaden i USA, Kanada och de redovisade asiatiska länderna.

Andelen av arbetskraftskostnaden som inte är lön har ökat i de flesta länder sedan 1975.

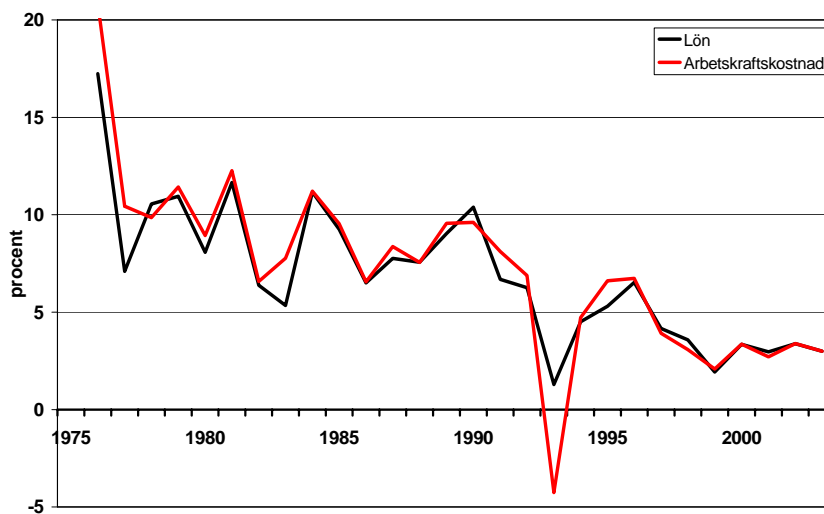
3 Förändringar av löner och arbetskraftskostnader

I kapitlet visas förändringar av arbetskraftskostnader för arbetare inom tillverkningsindustrin över tid.

Fokus är ökning av arbetskraftskostnad i stället för ökning av lön, vilken ur konkurrenssynpunkt är den mest intressanta.

Vanligtvis skiljer det inte så mycket i förändringar av lön och arbetskraftskostnad, eftersom arbetskraftskostnaden till största delen består av lön. Skillnaderna i förändring av lön och arbetskraftskostnad visas i diagram 3.1.

Diagram 3.1 Förändring av lön och arbetskraftskostnad, Sverige, 1976–2003

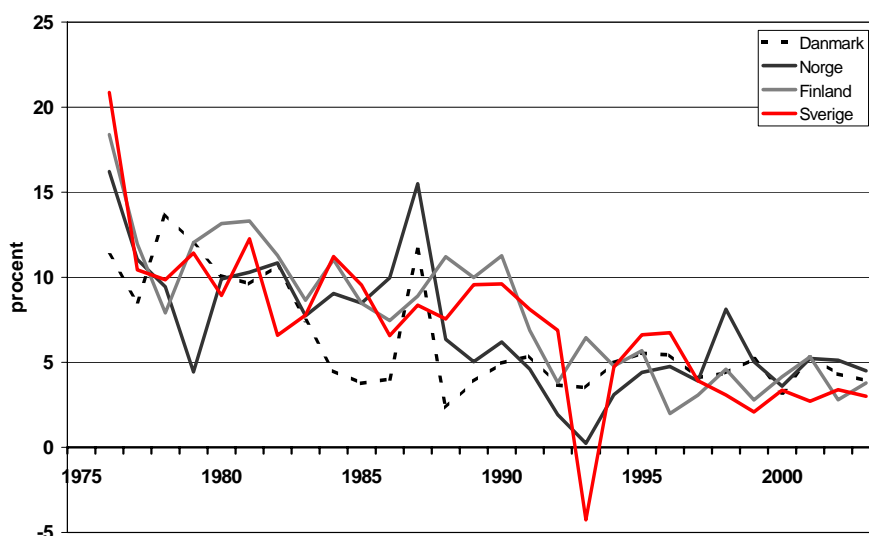

Under perioden 1976–1992 ökade lönen¹¹ med 8,9 procent och arbetskraftskostnaden med 9,7 procent i snitt per år inom tillverkningsindustrin.

Från 1992 till 1993 minskade arbetskraftskostnaden med 4,3 procent, till största delen på grund av att arbetsgivaravgifterna sänktes med 3,7 procentenheter. Därefter har ökningstakten varit låg i jämförelse med tidigare år. I snitt ökade arbetskraftskostnaden med 4,0 procent under perioden 1994–2003. Det har inte skiljt så mycket mellan ökningstakt av arbetskraftskostnad och lön. Löneökningstakten var 3,9 procent i snitt per år under samma period.

¹¹ Med lön menas här total lön.

Diagram 3.2 Förändring av arbetskraftskostnad, Norden, 1976–2003

Förändringar av arbetskraftskostnaden har varierat relativt mycket från år till år i de nordiska länderna, i synnerhet under 1970- och 1980-talen.

Den gemensamma trenden för de nordiska länderna är att förändringen av arbetskraftskostnaden som snitt per år var hög i början av perioden och betydligt lägre under 1990-talet.

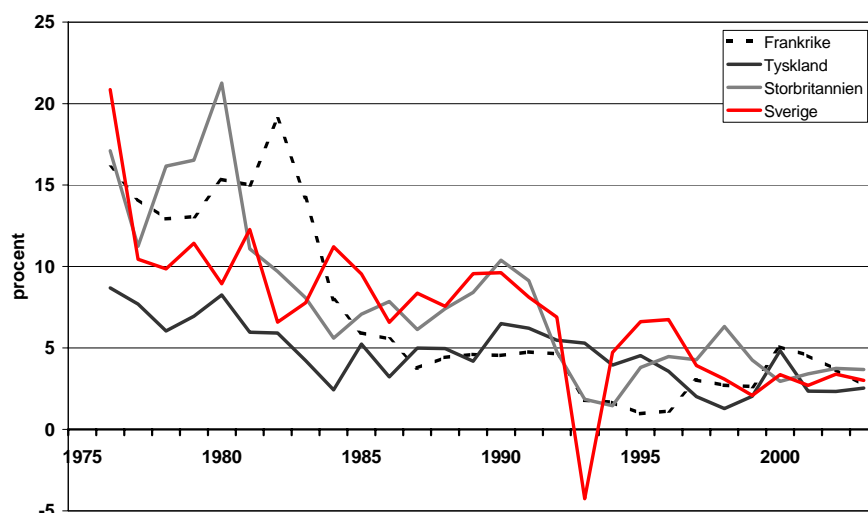
Ökningstakten minskade mest i Sverige och Finland. I Danmark minskade ökningstakten och hamnade på en lägre och jämnare nivå redan under mitten av 1980-talet, med undantag för 1987.

Under perioden 1994–1997 ökade arbetskraftskostnaden något mer i Sverige än i Danmark, Norge och Finland. Därefter har ökningstakten varit lägre i Sverige.

År 1993 minskade arbetskraftskostnaden per timme kraftigt i Sverige. Samma år var ökningstakten i Norge mycket låg.

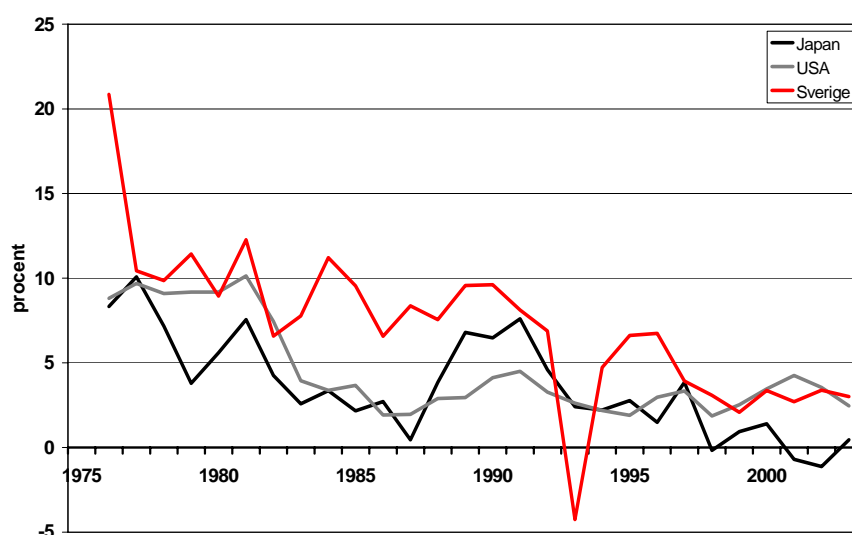
För förändringar som snitt per år för perioderna 1977–1993 och 1994–2003 se tabell 5.2.

Diagram 3.3 Förändring av arbetskraftskostnad, Frankrike, Tyskland, Storbritannien, 1976–2003

Sedan 1970-talet har arbetskraftskostnaden i Tyskland haft en lägre ökningstakt än den i Sverige, med ett fåtal undantag. Under perioden 1976–2003 hade Sverige en genomsnittlig ökningstakt på 7,1 procent. Ökningstakten var under samma period 4,7 procent i Tyskland, 7,7 procent i Storbritannien och 6,9 procent i Frankrike. Från mitten av 1970-talet till mitten av 1980-talet var skillnaderna i utveckling mellan Frankrike, Storbritannien och Sverige stora. I slutet av 1990-talet var utvecklingen likartad. I jämförelse med slutet av 1970-talet och början av 1980-talet var ökningstakten under slutet av 1990-talet och början av 2000-talet både lägre och mer jämn.

Diagram 3.4 Förändring av arbetskraftskostnad, USA och Japan, 1976–2003

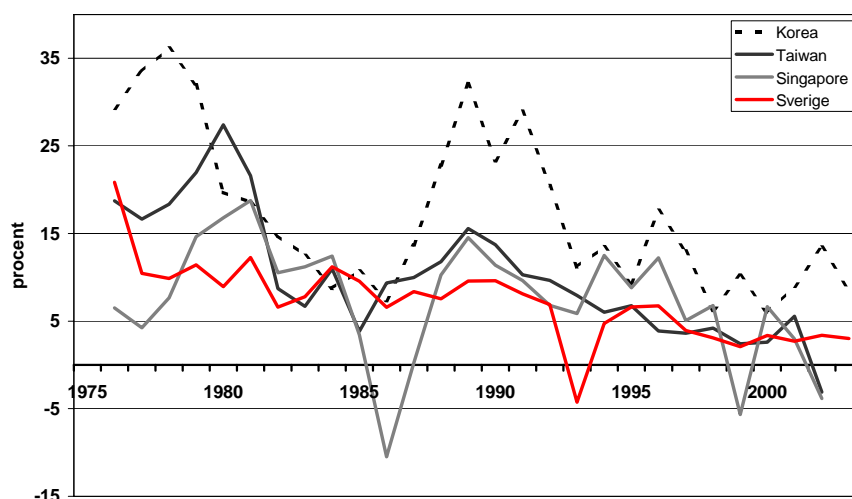

Fram till 1990-talets andra hälft var arbetskraftskostnadsökningen högre i Sverige än i USA och Japan för nästan samtliga år. Från 1983 har ökningstakten varit relativt låg och jämn i USA.

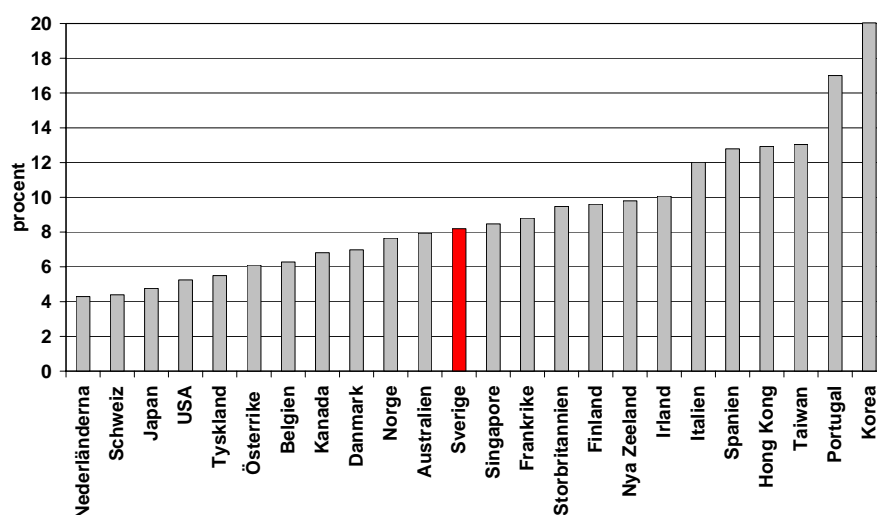
Under perioden 1998–2003 ökade arbetskraftskostnaden i Sverige och USA ungefär lika mycket. I Japan var förändringen negativ under början av 2000-talet, det vill säga arbetskraftskostnaden minskade.

Diagram 3.5 Förändring av arbetskraftskostnad, Korea, Taiwan och Singapore, 1976–2003

Förändringen i den svenska arbetskraftskostnaden ter sig stabil i jämförelse med Korea, Taiwan och Singapore. Taiwan hade en högre ökningstakt, framför allt i slutet av 1970-talet och början av 1980-talet. År 2002 blev förändringen negativ, eftersom arbetskraftskostnaden minskade. Korea karakteriseras av mycket stora variationer från år till år och en förändringstakt på över 25 procent under flera år. Karakteristiskt för Singapore är att förändringarna vid flera tillfällen varit negativa, det vill säga att arbetskraftskostnaden minskat från ett år till ett annat.

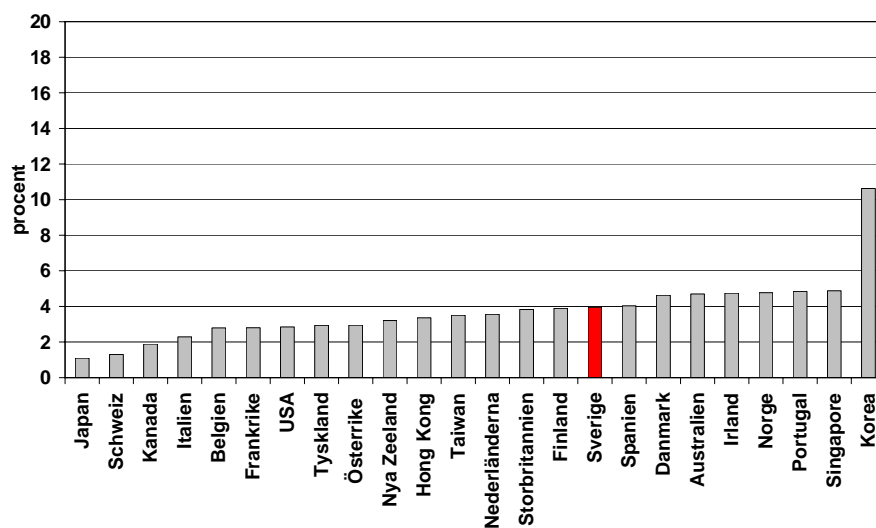
Diagram 3.6 Förändring av arbetskraftskostnad, samtliga länder, 1977–1993

Rangordnas länderna, från lägst till högst ökning av arbetskraftskostnader under perioden 1977–1993, hamnar Sverige ungefär i mitten. Ökningen beräknas som snitt per år.

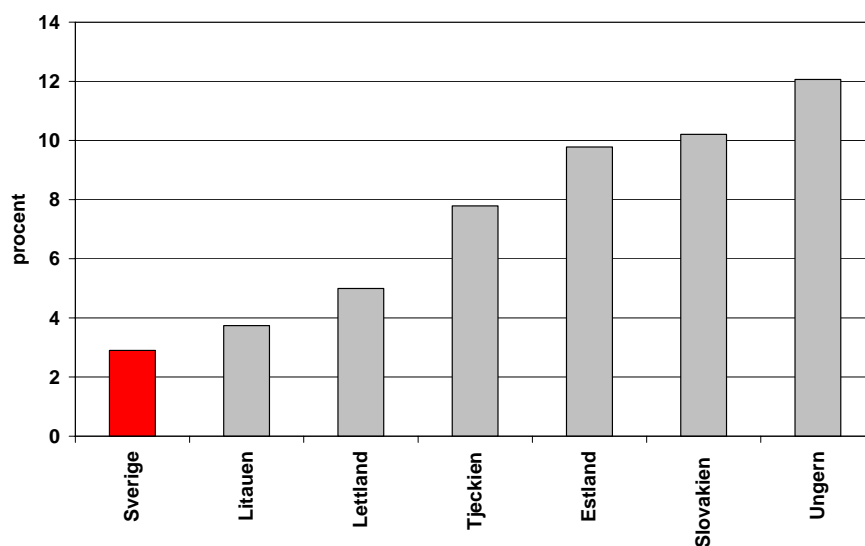
Det var stora skillnader mellan länderna under perioden. I Nederländerna, Schweiz och Japan var ökningen mindre än 5 procent. I Portugal och Korea var ökningen över 16 procent.

Diagram 3.7 Förändring av arbetskraftskostnad, samtliga länder, 1994–2003

Under perioden 1994–2003 hade samtliga länder en lägre genomsnittlig ökning av arbetskraftskostnaden än under perioden 1977–1993. Arbetskraftskostnaden ökade med under 4 procent i de flesta av de jämförda länderna. Det skiljde inte heller lika mycket mellan ländernas arbetskraftskostnadsökningar under perioden 1994–2003 som under perioden 1977–1993. Under perioderna 1977–1993 och 1994–2003 var ökningen av arbetskraftskostnaden låg i Japan och Schweiz. Under perioden 1994–2003 var den runt 1 procent. Ökningen var högst i Korea med i 10,6 procent i snitt per år.

Diagram 3.8 Förändring av arbetskraftskostnad, Östeuropa, 1998–2003

I de östeuropeiska länderna skiljer sig ökningstakten mycket från land till land. Ökningen av arbetskraftskostnaden varierar också mycket från år till år. Val av start- och slutår vid jämförelse av förändring av arbetskraftskostnad får då stor betydelse.

Under perioden 1998–2003 hade Ungern högst ökningstakt med i snitt 12 procent per år. Lägst ökningstakt hade Litauen med under 4 procent.

Under motsvarande år var ökningen av arbetskraftskostnaden både lägre och mer jämn i de västeuropeiska länderna. I jämförelse med de redovisade östeuropeiska länderna hade Sverige en låg ökningstakt under perioden, 2,9 procent.¹²

Under perioden 1976–1985 ökade arbetskraftskostnaden med över 10 procent i snitt per år i de flesta västeuropeiska länder. Ökningen varierade mycket från år till år i de enskilda länderna. Det var också stora skillnader mellan länderna.

Under perioden 1985–1990 inträffade ett trendbrott i flera länder, bland annat i Danmark, Tyskland och Frankrike. Ökningstakten var mellan 3 och 5 procent. I övriga nordiska länder, Italien, Storbritannien och Spanien ökade arbetskraftskostnaden med mellan 8 och 9 procent per år.

Under perioden 1991–2003 ökade arbetskraftskostnaden mellan 2 och 5 procent per år i samtliga västeuropeiska länder. Undantaget var Portugal där kostnaden ökade med 5,9 procent.

Från 1983 var ökningen av arbetskraftskostnaden relativt låg och jämn i USA. Under perioden 1993–2003 ökade arbetskraftskostnaden med 3,0 procent i snitt per år.

Under 2000-talet har arbetskraftskostnaden minskat i Japan.

Förändringen av arbetskraftskostnaden varierade mycket från år till år i de redovisade asiatiska länderna. I Korea var ökningen under flera år högre än 25 procent per år.

Under perioden 1998–2003 ökade arbetskraftskostnaden i de östeuropeiska länderna mer än i Sverige. Av de jämförda länderna ökade kostnaden mest i Ungern, 12 procent i snitt per år.

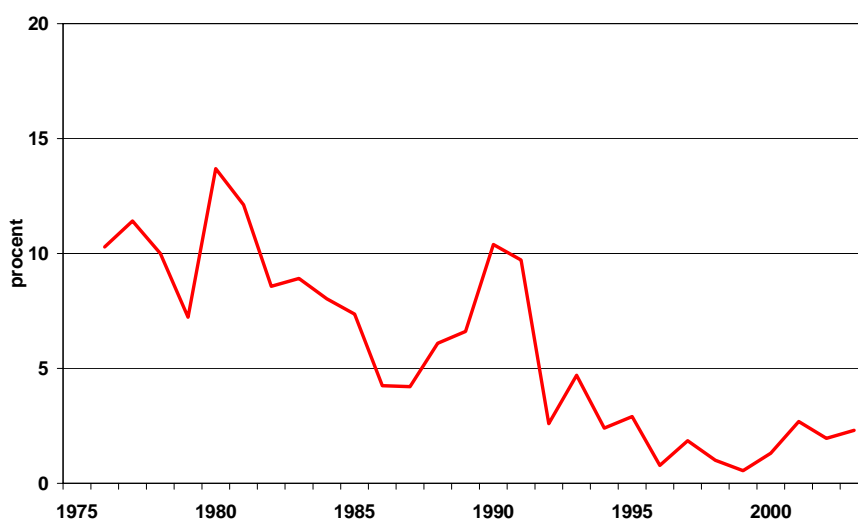
---

¹² För Sverige har data hämtats från US Department of Labor. För de östeuropeiska länderna har data hämtats från LCI.

4 Prisförändringar

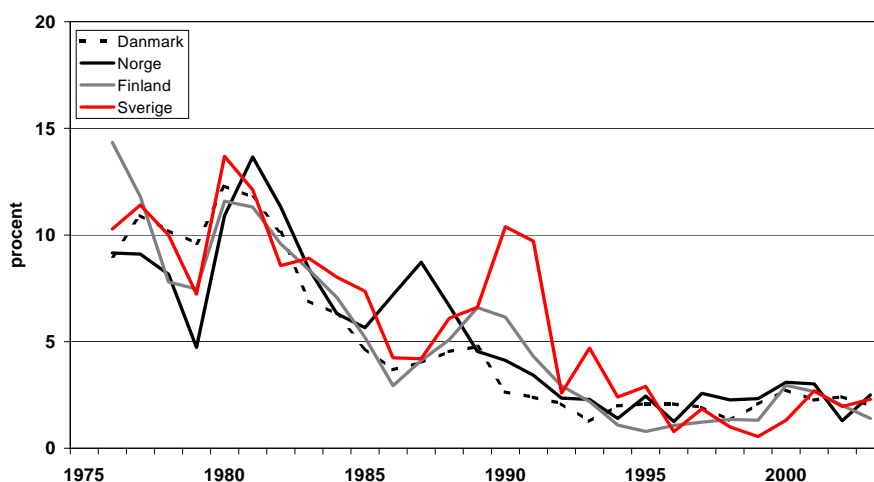
En löneökning med 10 procent behöver inte innebära mer pengar att köpa varor och tjänster för. Om priserna också ökar med 10 procent tar det ut löneökningen och det har inte skett någon reallöneökning. För att reallönen ska öka måste lönerna stiga mer än priserna (inflationen). I det här kapitlet beskrivs förändring av priser och i nästa kapitel förändring av reala löner och arbetskraftskostnader. Prisförändringar mäts som utveckling av konsumentprisindex (KPI). KPI definieras som prisförändringar för ett lands inhemska privata konsumtion.

Diagram 4.1 Prisutveckling, Sverige, 1976–2003

Från slutet av 1970-talet till början av 1990-talet varierade prisökningstakten mycket i Sverige. Vid flera tillfällen var den över 9 procent. Under perioden 1977–1993 ökade priserna i genomsnitt med 8,0 procent per år. Under perioden 1994–2003 var prisökningstakten låg och varierade inte mycket från år till år. Den genomsnittliga prisökningstakten i Sverige var 1,8 procent per år.

Diagram 4.2 Prisutveckling, Norden, 1976–2003

Med några få undantag har priserna utvecklats på ett likartat sätt i de nordiska länderna.

Länderna har två gemensamma trender. Den första är att prisökningstakten blev allt lägre från slutet av 1970-talet till början av 1990-talet, för att därefter stabiliseras på en låg nivå under perioden 1994–2003. Den andra är att priserna varierade mer från år till år under perioden 1977–1993, än under perioden 1994–2003.

Under hela perioden 1976–2003 ökade priserna mest i Sverige, med i snitt 5,8 procent per år. Motsvarande ökning var 5,3 procent i Norge, 4,9 procent i Danmark och 5,1 procent i Finland. Runt 1990 var prisökningstakten mycket högre i Sverige än i de nordiska grannländerna. Under slutet av 1990-talet var ökningen periodvis lägst i Sverige. I Danmark minskade prisökningstakten redan 1983 och var därefter under 5 procent. Under början av 1990-talet stabiliserades ökningstakten på en låg nivå.

Den genomsnittliga prisökningstakten i Norge var lägre än i Sverige fram till 1993. Ett undantag är under 1980-talets andra hälft då priserna ökade mer i Norge än i Sverige. Under slutet på 1990-talet hade Sverige en lägre ökningstakt än Norge.

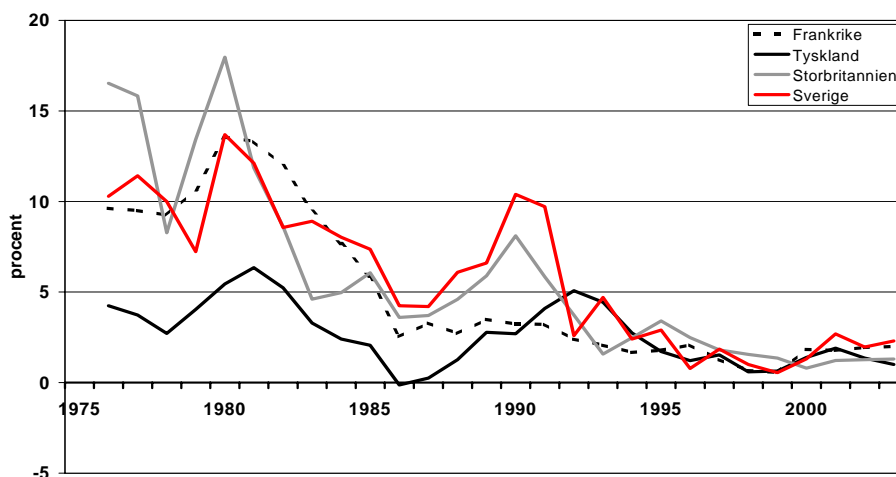
Sverige har haft högre prisökningstakt än Finland under i stort sett hela perioden. Först i slutet av 1990-talet var ökningen något lägre i Sverige under ett par år.

Tabell 4.1 Genomsnittlig prisökning, Norden, 1977–1993 och 1994–2003

	Genomsnittlig prisökning 1977–1993	Genomsnittlig prisökning 1994–2003
Danmark	6,3	2,1
Finland	6,7	1,6
Norge	6,9	2,2
Sverige	8,0	1,8

Av diagram 4.2 och tabell 4.1 framgår tydligt att trenden för de nordiska länderna varit densamma. De har gått från höga och varierande ökningar under perioden 1977–1993 till låga och relativt jämna ökningar under perioden 1994–2003.

Diagram 4.3 Prisutveckling, Frankrike, Tyskland och Storbritannien, 1976–2003

Under perioden fram till 1993 skiljde det mycket i prisökningstakt mellan Tyskland, Frankrike och Storbritannien. Därefter var ökningstakten betydligt mer likartad.

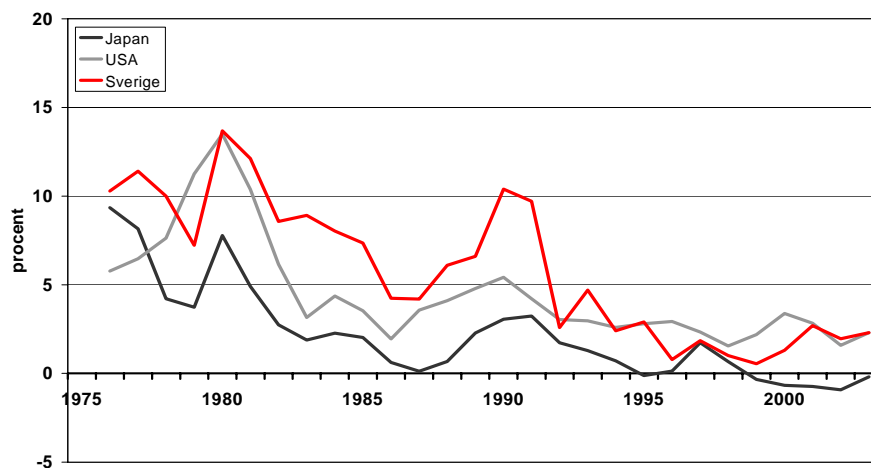
Som för de nordiska länderna var förändringarna från år till år mycket större under perioden fram till början av 1990-talet och ökningstakten minskade kraftigt för samtliga länder under 1990-talet.

I Tyskland var ökningstakten mest olik de andra ländernas. Under perioden 1976–1990 följde Frankrikes och Tysklands förändringar samma mönster. Skillnaden var att Tysklands ökningstakt var på en mycket lägre nivå. Under perioden 1977–1993 ökade priserna i genomsnitt med 3,3 procent i Tyskland och 8,0 procent i Sverige.

Prisutvecklingen i Sverige påminde mest om den i Storbritannien. Prisförändringarna varierade kraftigt fram till mitten av 1980-talet. I Storbritannien, liksom i Sverige, ökade priserna kring 1990. Därefter minskade prisökningstakten och stabiliserades på en jämnare och lägre nivå under senare delen av 1990-talet.

Frankrikes prisökningstakt var hög fram till 1985. Därefter inträffade ett trendbrott och den genomsnittliga prisökningen var ungefär 2 procent i snitt per år.

Diagram 4.4 Prisutveckling, USA och Japan, 1976–2003

Sverige hade en högre prisökningstakt än både USA och Japan fram till början av 1990-talet. Som framgår av diagrammet var prisökningarna i Sverige väsentligt högre omkring 1990.

Fram till 1995 hade USA en lägre ökningstakt per år än Sverige. Från mitten av 1980-talet var prisökningstakten i USA mellan 2 och 5 procent. Under slutet av 1990-talet var skillnaden mellan Sverige och USA inte särskilt stor.

Japan hade en lägre ökningstakt än både Sverige och USA under i stort sett hela perioden. När prisökningstakten i Sverige och USA minskade till 2–3 procent, fortsatte priserna ned ännu mer i Japan. Under slutet av 1990-talet hade Japan en negativ prisökningstakt, det vill säga deflation.

Diagram 4.5 Prisutveckling, samtliga länder, 1977–1993

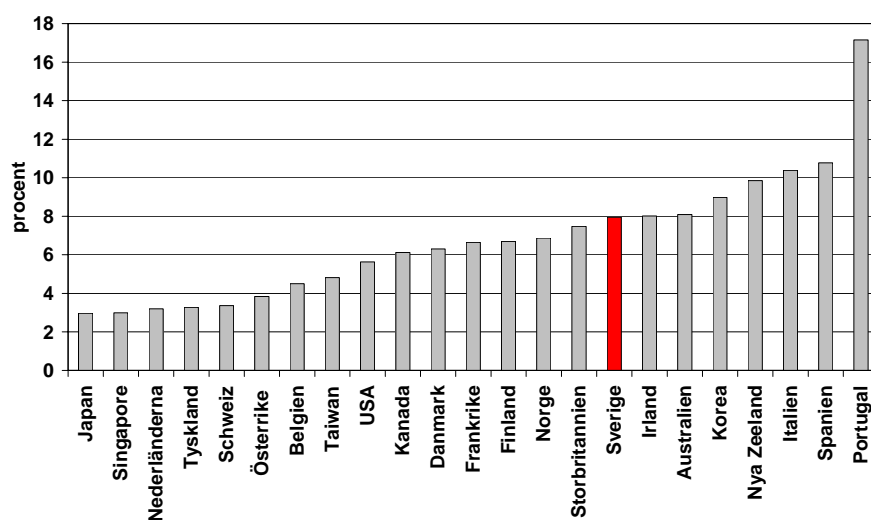
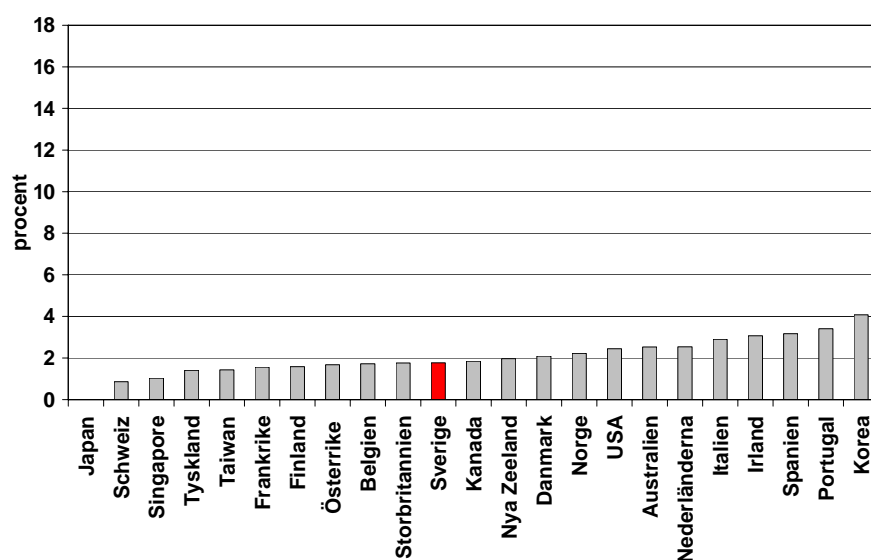

Diagram 4.5 och 4.6 visar tydligt skillnaden mellan prisförändringar under två olika perioder.

Under perioden 1977–1993 var det stora skillnader mellan länderna. Ett par länder hade en genomsnittlig prisökningstakt under 4 procent. Flertalet länder hade en ökningstakt över 6 procent. Sveriges relativt höga genomsnittliga ökningstakt var 8,0 procent. Högst prisökningstakt hade Portugal med 17,2 procent och Spanien med 10,8 procent.

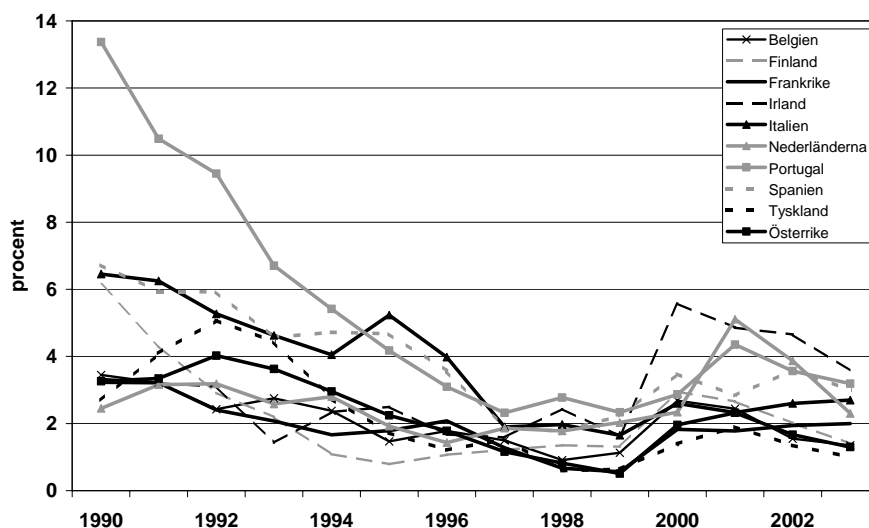
Diagram 4.6 Prisutveckling, samtliga länder, 1994–2003

Under perioden 1994–2003 var prisökningstakten lägre för samtliga länder. För de allra flesta låg den runt 2 procent. Priserna i Japan förändrades inte alls. Korea och Portugal hade högst ökningstakt, 4,1 procent respektive 3,4 procent. Prisförändringarna i världen var inte bara generellt sett lägre under perioden 1994–2003, även skillnaderna mellan länderna var mindre.

Under 1990-talet blev prisökningstakten mer enhetlig. Ländernas prisökningstakt konvergerade, det vill säga närmade sig varandra. Variationerna från år till år var mindre under perioden 1994–2003 jämfört med 1977–1993.

Diagram 4.7 Prisutveckling, EMU-länderna, 1990–2003

Under perioden 1990–2003 inträffade en tydlig anpassning av prisutvecklingen i EMU-länderna. Under början av 1990-talet hade länderna en prisökningstakt över 2 procent. Det skiljde också mycket i förändringstakt mellan olika länder.

Åren 1997–1999 var prisökningstakten mer lika och på en mycket lägre nivå, under 2 procent för de flesta av länderna. Kring 2000 ökade skillnaderna igen och de flesta EMU-länderna hade en prisökningstakt över 2 procent.

Under perioden 1977–1993 ökade priserna i Sverige med i snitt 8,0 procent per år. Under perioden 1994–2003 var ökningen 1,8 procent i snitt per år.

Trenden var densamma för de flesta av de jämförda länderna, det vill säga att ökningstakten var högre under perioden 1977–1993 än under perioden 1994–2003, och att förändringstakten varierade mer från år till år under perioden 1977–1993.

Det skiljde mer i ökningstakt mellan länderna under perioden 1977–1993.

Under perioden 1999–2003 var det deflation i Japan, det vill säga priserna minskade.

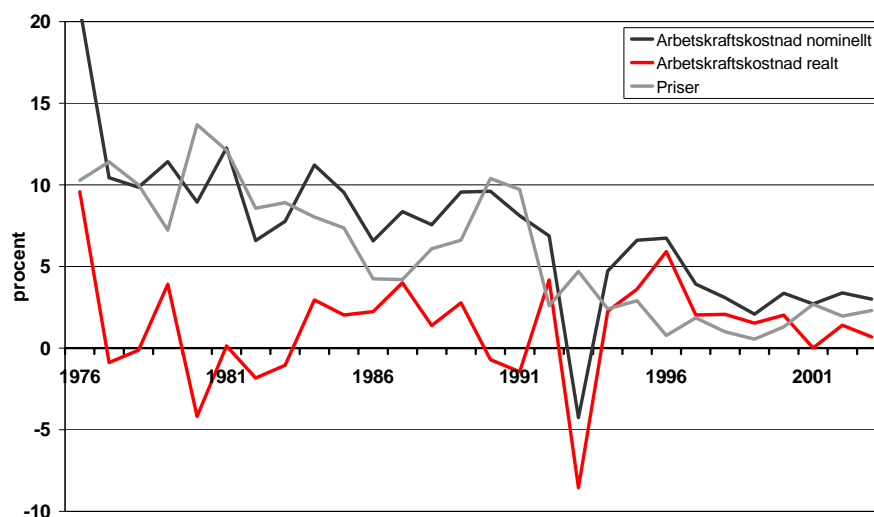
Under perioden 1990–1997 minskade prisökningstakten för EMU-länderna och skillnaderna blev mindre. Efter 2000 blev skillnaderna större igen och priserna ökade i samtliga länder.

5 Reala arbetskraftskostnader

För att arbetskraftskostnaden ska öka realt måste den öka mer än priserna. I det här kapitlet beskrivs de reala förändringarna.

Diagram 5.1 Förändring av pris och arbetskraftskostnad, nominellt och realt, Sverige, 1976–2003

Diagrammet visar förändringar av nominell och real arbetskraftskostnad i Sverige 1976–2003. När priserna ökade mer än den nominella arbetskraftskostnaden minskade arbetskraftskostnaden realt.

Ökningen eller minskningen av den reala arbetskraftskostnaden var lika stor som skillnaden mellan den nominella förändringen och prisförändringen.

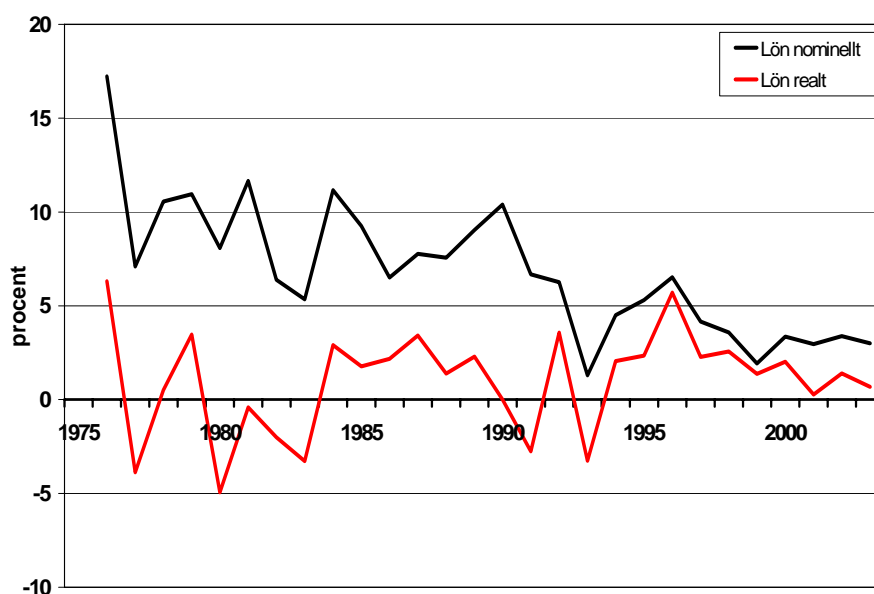
Är förändringen av arbetskraftskostnaden lika stor som prisförändringen har det inte skett någon real arbetskraftskostnadsökning.

Diagrammet visar också att en hög ökningstakt av arbetskraftskostnaden inte behöver innebära en ökning realt.

Under perioden 1976–1993 ökade arbetskraftskostnaden mycket från år till år, medan den reala arbetskraftskostnaden både ökade och minskade.

Under perioden 1994–2003 var den nominella ökningstakten relativt låg, samtidigt som den reala arbetskraftskostnaden ökade.

Diagram 5.2 Förändring av lön, nominellt och realt, Sverige, 1976–2003

Löner och arbetskraftskostnader förändras på ett likartat sätt. Lönen är i regel den största delen av den totala arbetskraftskostnaden, förändras den så förändras också arbetskraftskostnaden.

Under perioden 1977–1993 ökade lönerna¹³ med i snitt 8,0 procent per år.¹⁴ Realt ökade inte lönerna alls.

Under perioden 1994–2003 ökade lönerna med 3,9 procent och realt med 2,1 procent i snitt per år. Den reala lönen utvecklades på ett likartat sätt som den reala arbetskraftskostnaden.

Tabell 5.1 Förändring av lön, nominellt och realt, Sverige, 1977–1993 och 1994–2003

	Pris	Nominell lön	Real lön
1977–1993	8,0	8,0	0,0
1994–2003	1,8	3,9	2,1

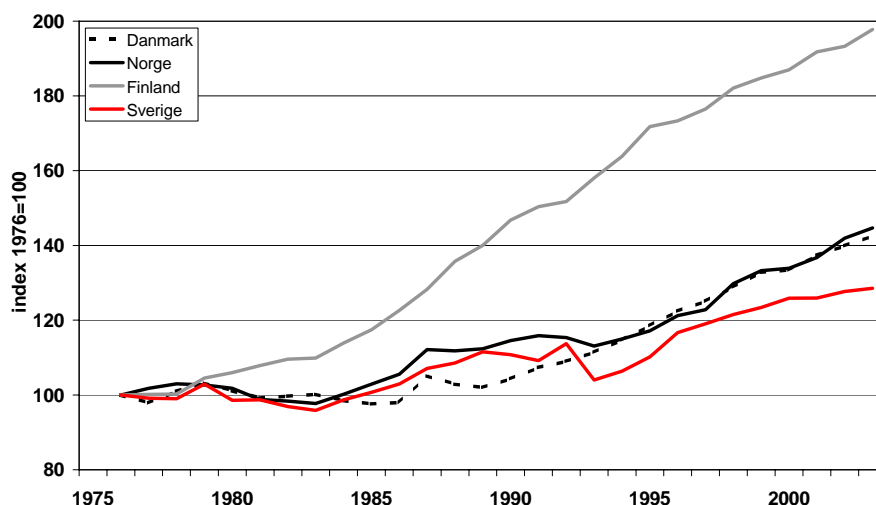
Tabellen visar procentuella förändringar av pris och lön nominellt och realt som snitt per år.

Det blir tydligt hur prisökningen ”äter upp” löneökningen, i synnerhet under perioden 1977–1993.

¹³ Med lön menas här total lön (se kapitel 2) för arbetare inom tillverkningsindustrin.

¹⁴ Under perioden 1961–1976 ökade reallönerna med i snitt 4,0 procent per år. År 1976 inträffade ett trendbrott i utvecklingen av reallön. Därför väljs 1977 som första år i analysen.

Diagram 5.3 Real förändring av arbetskraftskostnad, index 1976=100, Norden, 1976–2003

Sverige, Danmark och Norge har haft en likartad utveckling av reala arbetskraftskostnader. Från slutet av 1970-talet fram till mitten av 1980-talet var den reala kostnaden i stort sett oförändrad. Därefter ökade den under ett par år. Kring 1993–1994 inträffade ett trendbrott och kostnaden ökade mer i snitt per år för de nordiska länderna.

Utvecklingen av Finlands reala arbetskraftskostnad skiljer sig från de övriga nordiska länderna. I slutet av 1970-talet och början av 1980-talet var ökningstakten högre i Finland. Den reala arbetskraftskostnaden fortsatte att öka när förändringen var negativ i de övriga nordiska länderna. Ökningen var stabil och fortsatte fram till 2003.

Under perioden 1977–2003 ökade arbetskraftskostnaden realt i Sverige med 0,9 procent i snitt per år. Motsvarande ökning var 1,4 procent i Norge och 1,3 procent i Danmark. Ökningen i Finland var hela 2,6 procent, vilket innebär att den reala arbetskraftskostnaden fördubblades.

Diagram 5.3 –5.8 redovisar förändringen av ländernas reala arbetskraftskostnad i index. Ett index är konstruerat så att den procentuella förändringen från år till år läggs till varandra. Exempel: Om 1976 väljs som basår blir 1976 = 100. Om den procentuella ökningen är -0,9 år 1977 blir index 99,1 för 1977. Om förändringen 1978 är -0,1 blir index 99,0 och om förändringen 1979 är 3,9 blir index 102,9 för det året.

Fördelen med ett index är att det är lättare att se den sammanlagda procentuella förändringen, såväl ökning som minskning, över en längre tid. Ett högre indextal betyder inte att ett land har högre arbetskraftskostnad. Samtliga länder startar med 1976 som basår (=100). Om index stiger mer för ett land betyder det att landet haft en snabbare real arbetskraftskostnadsutveckling. Landet kan ha börjat från en lägre nivå än ett land där index stiger långsammare.

Tabell 5.2 Förändring av arbetskraftskostnad, nominellt och realt, Norden, 1977–1993 och 1994–2003

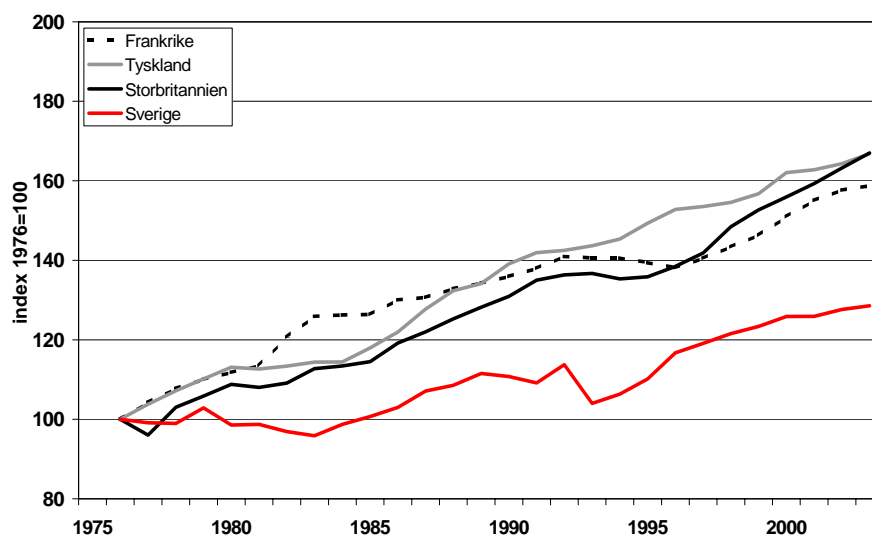
	Nominellt				Realt			
	Sverige	Norge	Danmark	Finland	Sverige	Norge	Danmark	Finland
1977–1993	8,2	7,6	7,0	9,6	0,2	0,7	0,6	2,7
1994–2003	4,0	4,8	4,6	3,9	2,1	2,5	2,5	2,3

Tabell 5.3 Förändring av lön, nominellt och realt, Norden, 1977–1993 och 1994–2003

	Nominellt				Realt			
	Sverige	Norge	Danmark	Finland	Sverige	Norge	Danmark	Finland
1977–1993	8,0	7,7	7,0	9,2	0,0	0,8	0,6	2,4
1994–2003	3,9	4,7	4,2	4,3	2,1	2,4	2,1	2,7

Tabell 5.2 och tabell 5.3 visar ökning såväl nominellt som realt av arbetskraftskostnad och lön under perioderna 1977–1993 och 1994–2003. Ökningarna är beräknade som snitt per år. De fyra länderna hade högre ökningstakt nominellt under perioden 1977–1993, men högre ökning realt under perioden 1994–2003.

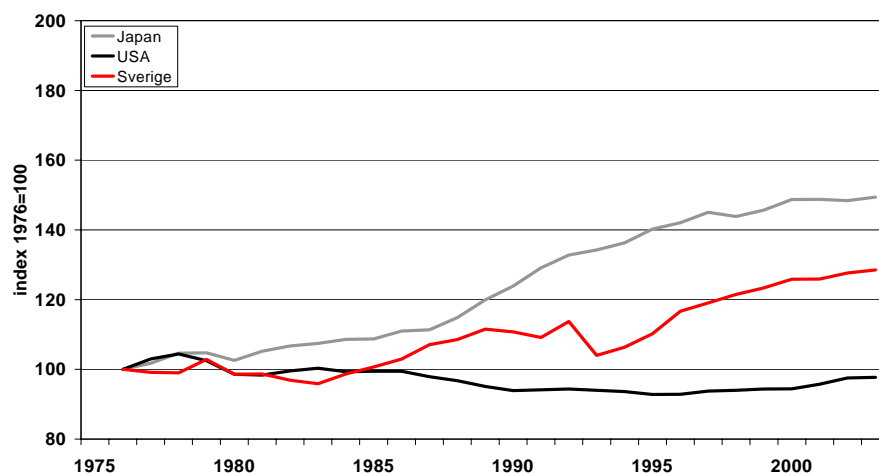
Diagram 5.4 Real förändring av arbetskraftskostnad, index 1976=100, Frankrike, Tyskland och Storbritannien, 1976–2003

Under perioden 1977–2003 var den reala utvecklingen av arbetskraftskostnaden i Sverige lägre än i Storbritannien, Tyskland och Frankrike. I Sverige varierade ökningstakten under olika perioder. Ökningstakten i Storbritannien, Tyskland och Frankrike var ungefär densamma från år till år under hela perioden.

Sveriges ökning var i snitt 0,9 procent per år under perioden. Ökningen var i snitt 1,9 procent i Tyskland, 1,9 procent i Storbritannien och 1,7 procent i Frankrike.

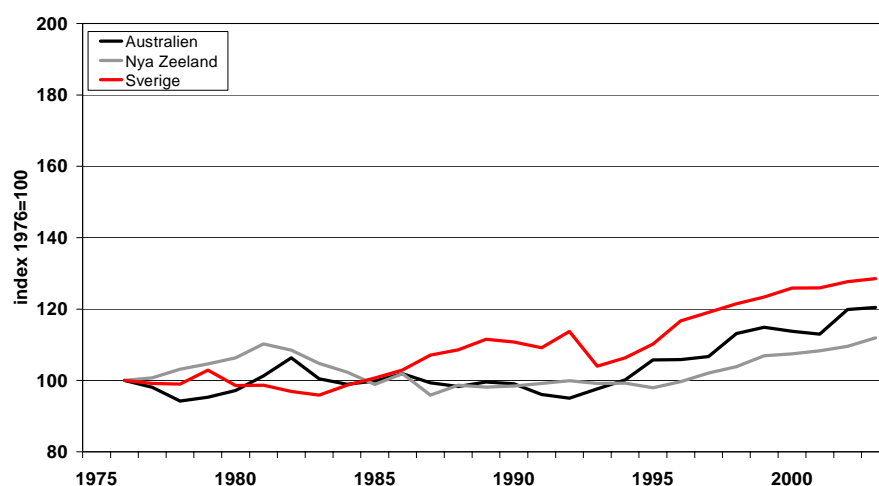
Diagram 5.5 Real förändring av arbetskraftskostnad, index 1976=100, USA och Japan, 1976–2003

I Sverige ökade den reala arbetskraftskostnaden mer än i USA, men mindre än i Japan under perioden 1977–2003. USA:s reala arbetskraftskostnad förändrades inte nämnvärt.

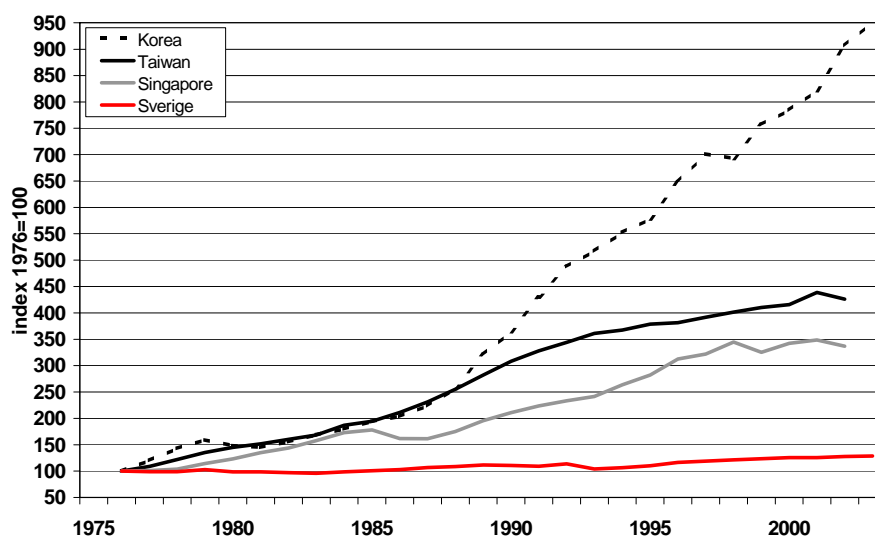
I slutet av 1980-talet inträffade ett trendbrott för Japan. Förändringstakten ökade under 1990-talet och mattades sedan i slutet av 1990-talet. Som tidigare nämnts ökade arbetskraftskostnaden med i snitt 0,9 procent per år i Sverige under perioden 1977–2003. Motsvarande ökning var 1,5 procent i Japan. I USA minskade den reala arbetskraftskostnaden med i snitt -0,1 procent per år.

Diagram 5.6 Real förändring av arbetskraftskostnad, index 1976=100, Australien och Nya Zeeland, 1976–2003

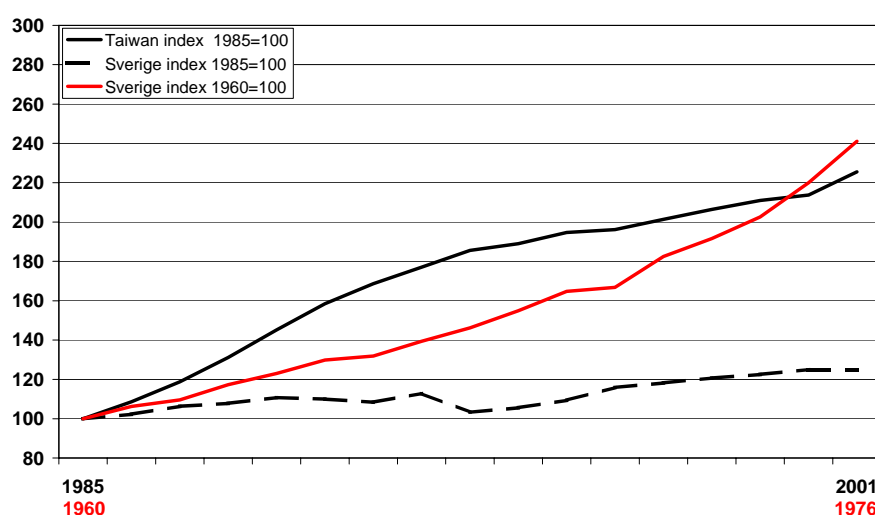
Ökningen av den reala arbetskraftskostnaden var något högre i Sverige än i Nya Zeeland och Australien. Från slutet av 1970-talet fram till 1994 var den reala arbetskraftskostnaden i Australien och Nya Zeeland i stort sett oförändrad. Under perioden 1994–2003 ökade den i Australien och Nya Zeeland med 2,1 procent respektive 1,2 procent i snitt per år.

Diagram 5.7 Real förändring av arbetskraftskostnad, index 1976=100, Korea, Taiwan och Singapore, 1976–2003

Jämfört med Korea, Taiwan och Singapore ter sig förändringen i den svenska reala arbetskraftskostnaden mycket liten. Under perioden 1977–2002 ökade arbetskraftskostnaden reallt med i snitt 4,8 procent i Singapore, 5,7 procent i Taiwan och 8,9 procent i Korea. Den mest anmärkningsvärda ökningen står Korea för. Under perioden 1987–2003 ökade arbetskraftskostnaden reallt med i snitt 9,5 procent per år. Arbetskraftskostnaden har alltså ökat kraftigt i Taiwan, Singapore och Korea från slutet av 1970-talet till början av 2000-talet. Under samma period var ökningen i Sverige jämförelsevis låg.

Diagram 5.8 Real förändring av arbetskraftskostnad, Taiwan och Sverige, index 1985=100 och 1960=100, 1985–2001 och 1960–1976

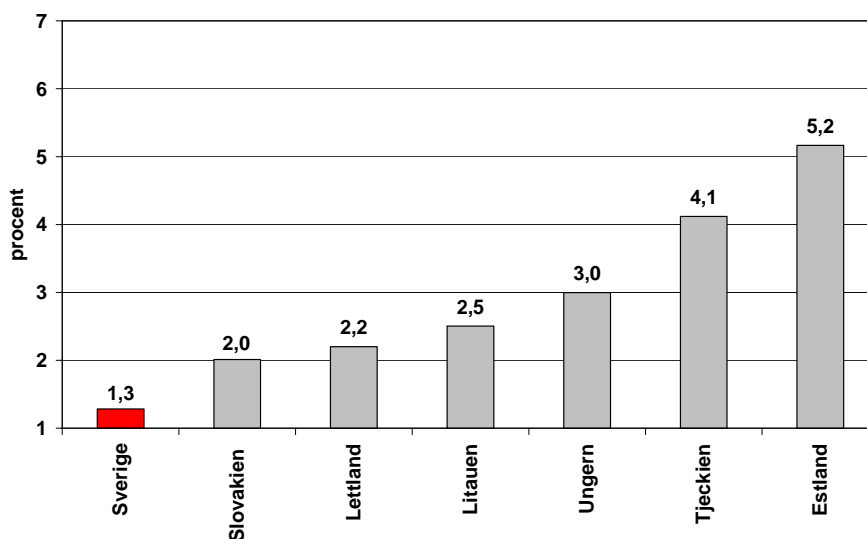

Det är stor skillnad i utvecklingen av den reala arbetskraftskostnaden under perioden 1986–2001 för Sverige och Taiwan. I Taiwan ökade den reala arbetskraftskostnaden med i snitt 5,2 procent per år 1986–2001. I Sverige var motsvarande ökning i snitt 1,4 procent per år.

Under perioden 1961–1976 ökade den reala arbetskraftskostnaden i Sverige med i snitt 5,7 procent per år, det vill säga mer än i Taiwan under perioden 1986–2001. Den reala arbetskraftskostnaden i Sverige ökade alltså mycket i snitt per år under perioden 1961–1975 och lite under perioden 1986–2001. Till skillnad från Sverige var ökningen i Taiwan hög under perioden 1986–2001.

Bilden skulle bli densamma om Sverige jämförts med Singapore. I Singapore ökade den reala arbetskraftskostnaden med 4,3 procent under perioden 1986–2001.

Diagram 5.9 Real förändring av arbetskraftskostnad, Östeuropa, 1998–2003

Av de jämförda östeuropeiska länderna hade Ungern högst nominell ökning av arbetskraftskostnaden.

Realt ökade arbetskraftskostnaden mest i Estland med i snitt 5,2 procent per år. I Sverige var ökningen 1,3 procent under perioden 1998–2003.¹⁵

¹⁵ Den reala ökningstakten för Sverige är hämtad från US Department of Labor.

Trots att den nominella arbetskraftskostnaden inte ökade lika mycket under perioden 1994–2003, var ökningen reallt större än under perioden 1977–1993 i Sverige. Anledningen var att prisförändringen var liten under perioden 1994–2003.

Högre lön behöver inte betyda högre reallön. Under perioden 1977–1993 ökade inte reallönen alls i Sverige. Under perioden 1994–2003 ökade den med 2,1 procent.

Av de nordiska länderna är det i Finland som den reala arbetskraftskostnaden ökat mest under perioden 1977–2003.

Den reala arbetskraftskostnaden ökade mindre i Sverige än i Tyskland, Storbritannien och Frankrike från slutet av 1970-talet fram till 2003.

Av de jämförda länderna har den reala arbetskraftskostnaden förändrats minst i USA under perioden 1977–2003. Störst var ökningen i Korea, Taiwan och Singapore.

Den reala arbetskraftskostnaden ökade mycket i de asiatiska länderna från mitten av 1980-talet till 2000-talet. Motsvarande ökning inträffade i början av 1960-talet till mitten av 1970-talet.

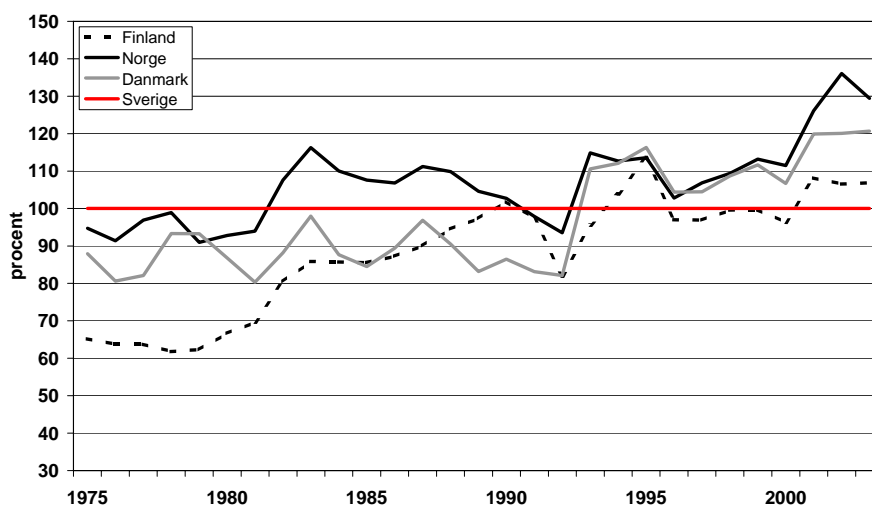
6 Sveriges relativa arbetskraftskostnad

I det här kapitlet beskrivs och analyseras förändringar av Sveriges arbetskraftskostnad relativt andra länder. Andra länders arbetskraftskostnad räknas om och redovisas uttryckt i svenska kronor. Förändringar av Sveriges arbetskraftskostnad relativt andra länder beror därför på förändring i respektive lands arbetskraftskostnad och på förändringar av växelkursen.

I kapitlet redovisas arbetskraftskostnaden i Sverige som 100 och arbetskraftskostnaden i andra länder uttrycks relativt den svenska. Om ett land har 40 som värde betyder det att arbetskraftskostnaden motsvarar 40 procent av den svenska. Ett alternativt synsätt är att om kostnaden för en svensk arbetare inom tillverkningsindustrin är 100 kronor, så är kostnaden för arbetaren i utlandet 40 kronor per timme.

Även i detta kapitel gäller arbetskraftskostnaden arbetare inom tillverkningsindustrin. Det innebär att den utländska arbetskraftskostnaden i förhållande till den svenska kan vara högre eller lägre om det i stället är kostnaden för tjänstemän inom tillverkningsindustrin som jämförs. Samma sak gäller om en annan näring än tillverkningsindustrin jämförs.

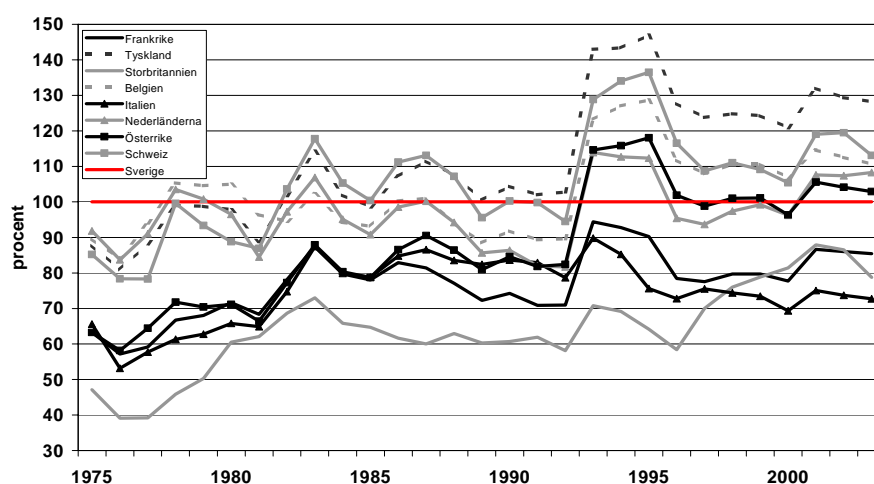
Diagram 6.1 Arbetskraftskostnad relativt den svenska, Norden, 1975–2003

Arbetskraftskostnaden i de nordiska länderna har ökat relativt den svenska. Fram till slutet av 1970-talet var arbetskraftskostnaden högre i Sverige än i de andra nordiska länderna. År 2003 var kostnaden i Sverige i stället lägre. Norge, Danmark och Finland har inte bara hunnit ikapp Sverige, utan även gått om.

I slutet av 1970-talet motsvarade arbetskraftskostnaden i Finland mindre än 70 procent av den svenska. Under perioden ökade arbetskraftskostnaden i Finland och 1990 var kostnaden i nivå med den svenska. Under större delen av perioden var arbetskraftskostnaden högre i Norge än i Sverige. Arbetskraftskostnaden i Danmark var något lägre fram till början av 1990-talet. Därefter har den varit högre än i Sverige.

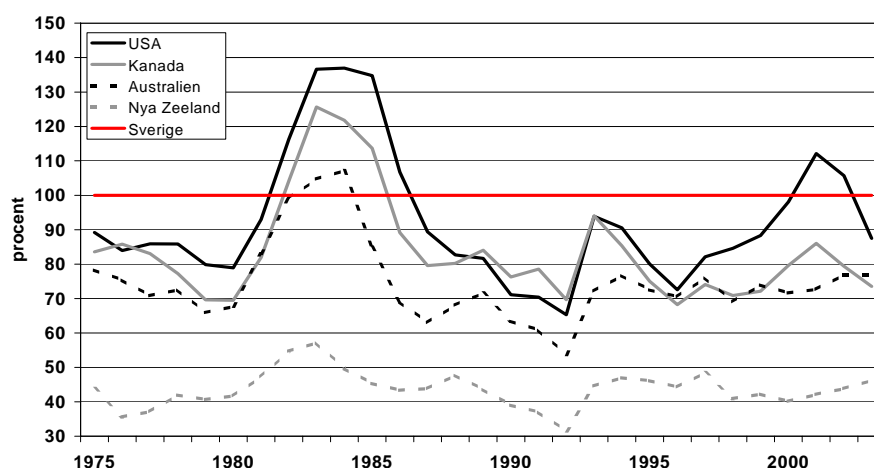
Diagram 6.2 Arbetskraftskostnad relativt den svenska, västeuropeiska länder, 1975–2003

En tydlig trend är att arbetskraftskostnaden i de västeuropeiska länderna har stigit relativt den svenska sedan 1970-talet. År 1975 var arbetskraftskostnaden i Sverige högst i Europa. I dag har Sverige intagit en mittposition bland de västeuropeiska länderna. Ungefär lika många länder har en högre respektive lägre arbetskraftskostnad.

I slutet av 1970-talet motsvarade arbetskraftskostnaden i Frankrike, Italien, Storbritannien och Österrike mindre än 70 procent av den svenska. I Storbritannien var kostnaden till och med mindre än 50 procent av den svenska. I dag är motsvarande andel för dessa länder mellan 70 och 90 procent av den svenska. Österrike har haft högre arbetskraftskostnad än Sverige sedan 1993. Arbetskraftskostnaden har varit högre i Tyskland och Schweiz än i Sverige sedan början av 1980-talet.

Diagram 6.3 Arbetskraftskostnad relativt den svenska, USA, Kanada, Australien och Nya Zeeland, 1975–2003

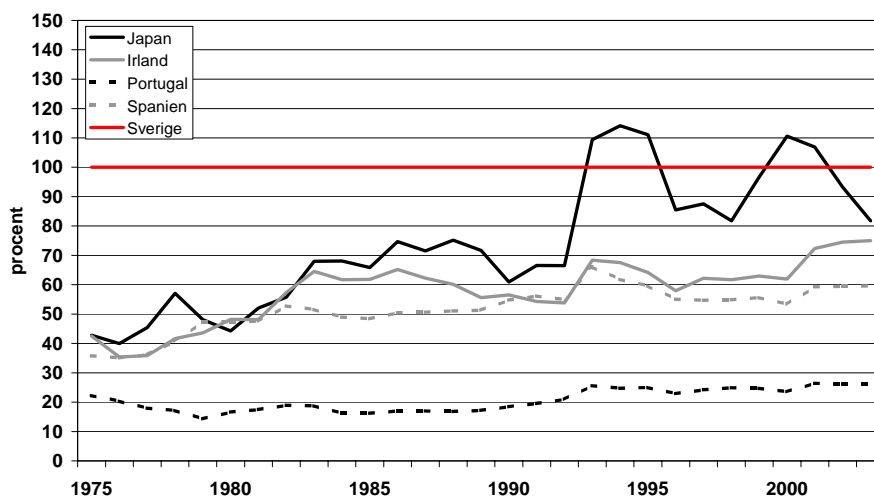
Till skillnad från de västeuropeiska länderna har arbetskraftskostnaden i USA, Kanada, Australien och Nya Zeeland inte trendmässigt stigit relativt den svenska. Däremot förekommer stora tillfälliga variationer.

Kostnaden var högre i Sverige under större delen av perioden 1975–2003. Arbetskraftskostnaden i de jämförda länderna utvecklades på ett likartat sätt relativt den svenska. Skillnaden var att den varierade mer kring olika nivåer.

Under perioden 1975–2003 var arbetskraftskostnaden, med några undantag, högre i Sverige än i USA, Kanada och Australien. Under perioderna 1982–1986 och 2001–2002 var arbetskraftskostnaden högre i USA.

Under 1980-talets första hälft motsvarade arbetskraftskostnaden i Australien mer än 80 procent av den svenska. Dessförinnan och därefter har den utgjort mindre än 80 procent av den svenska. I Nya Zeeland har arbetskraftskostnaden varit låg. Under perioden har den bara nått upp till hälften av den svenska under åren 1982–1983.

Diagram 6.4 Arbetskraftskostnad relativt den svenska, Japan, Irland, Portugal och Spanien, 1975–2003

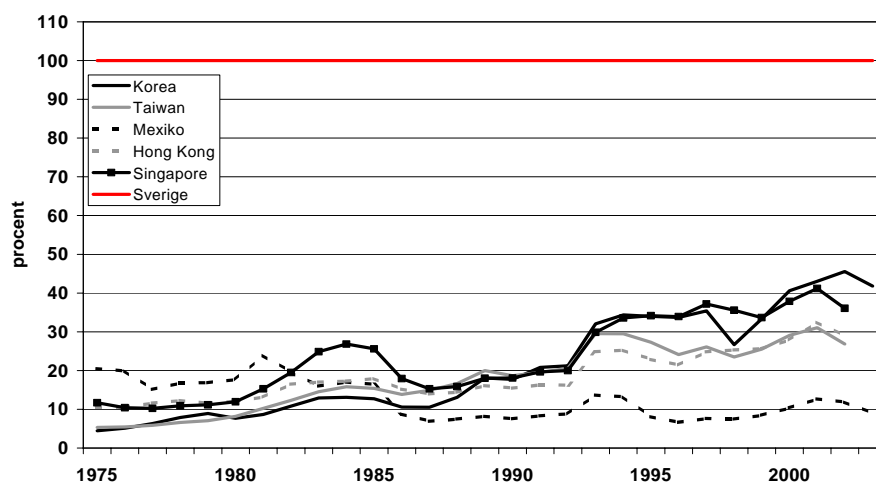
Arbetskraftskostnaden i Japan, Irland och Spanien har ökat relativt den svenska. I mitten av 1970-talet motsvarade ländernas kostnad cirka 40 procent av den svenska och omkring 1990 motsvarade den cirka 50 procent.

År 1993 var arbetskraftskostnaden uttryckt i svenska kronor högre i Japan. Därefter motsvarade den mellan 80 och 110 procent av den svenska kostnaden.

Arbetskraftskostnaden i Irland motsvarade ungefär 75 procent av den svenska i början av 2000-talet.

I Portugal ökade arbetskraftskostnaden som andel av den svenska inte nämnvärt under perioden. I slutet av 1970-talet utgjorde kostnaden 20 procent av den svenska och i dag, drygt 30 år senare, utgör kostnaden fortfarande inte mer än 30 procent av den svenska.

Diagram 6.5 Arbetskraftskostnad relativt den svenska, Korea, Taiwan, Hong Kong, Singapore och Mexiko, 1975–2003

I de jämförda asiatiska länderna ökade arbetskraftskostnaden relativt den svenska. År 1975 motsvarade arbetskraftskostnaden i de asiatiska länderna 10 procent av den svenska. Mexiko hade högst arbetskraftskostnad, cirka 20 procent av den svenska. Korea var ett av två länder med lägst arbetskraftskostnad, motsvarande cirka 5 procent av den svenska. År 2003 var förhållandet det omvända. I Korea var kostnaden högst och motsvarade 40 procent av den svenska. I Mexiko var kostnaden lägst och motsvarade 10 procent av den svenska.

I Hong Kong och Singapore utgjorde arbetskraftskostnaden 10 procent av den svenska 1975. Fram till 2000-talet har de båda ländernas kostnader stigit. År 2002 utgjorde de 30 procent av den svenska kostnaden.¹⁶

När når länder med låga arbetskraftskostnader Sveriges nivå?

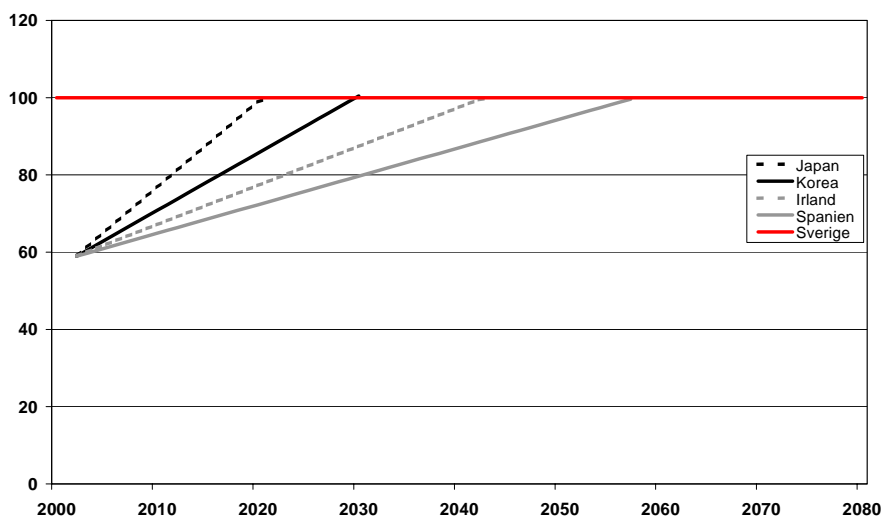
De flesta länders arbetskraftskostnad har stigit relativt den svenska. En vanlig fråga är: Hur lång tid kommer det att ta för länder som ännu inte har en arbetskraftskostnad i nivå med den svenska att "komma ikapp" Sverige? Något säkert svar går inte att ge. Hur arbetskraftskostnaden i andra länder kommer att utvecklas relativt den svenska beror dels på hur kostnaderna ökar i respektive land, dels på vad som händer med växelkurserna. Hur arbetskraftskostnader och växelkurser utvecklas beror i sin tur på en mängd bakomliggande faktorer.

För att illustrera några möjliga framtidsscenarioer har tre länder valts ut; ett västeuropeiskt: Spanien, ett östeuropeiskt: Estland, och ett asiatiskt: Korea. Antagandet är att arbetskraftskostnaden ökar i samma takt som den gjort i Irland, Spanien, Korea och Japan under perioden 1975–2003.¹⁷

¹⁶Uppgift om arbetskraftskostnad för Taiwan, Hong Kong och Singapore finns inte för 2003.

¹⁷Eftersom data saknas finns inte framtidsscenario beräknat utifrån Estlands ökningstakt 1975–2003.

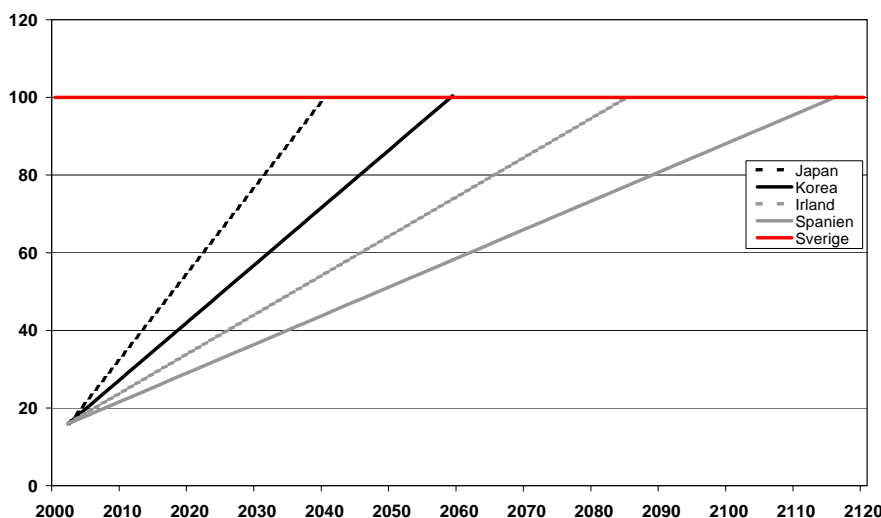
Diagram 6.6 Möjliga framtidsscenarier: Arbetskraftskostnad relativt den svenska, Spanien

År 2003 var arbetskraftskostnaden i Spanien 120 kronor, vilket motsvarade 59 procent av den svenska samma år.

Om relationen mellan arbetskraftskostnaden i Spanien och Sverige fortsätter att utvecklas på samma sätt som under de senaste 28 åren skulle det ta ungefär 50 år för Spanien att hamna på samma kostnad som Sverige. Skulle kostnaden i stället öka i snabbare takt, som den gjort i Irland, skulle det ta ungefär 35 år. Med Koreas ökningstakt skulle Spanien vara ikapp Sverige om 25 år och med Japans ökningstakt om 15 år.

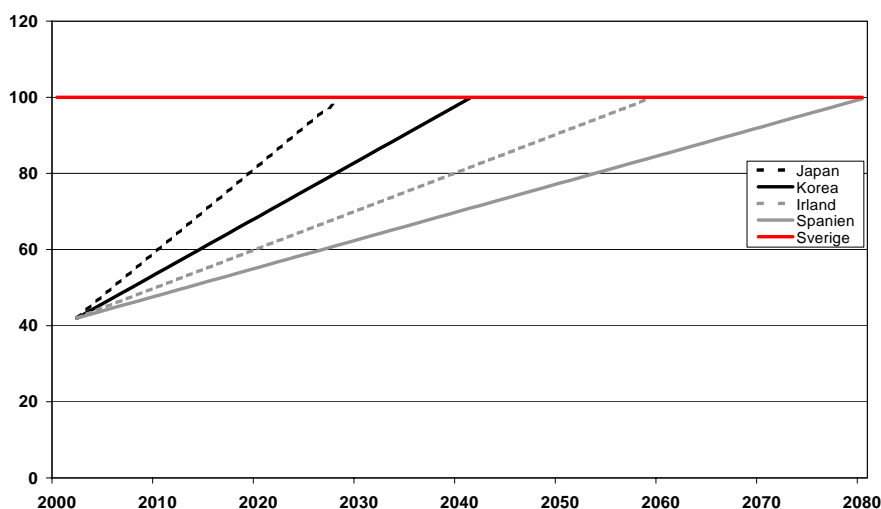
Diagram 6.7 Möjliga framtidsscenarier: Arbetskraftskostnad relativt den svenska, Estland

År 2003 motsvarade arbetskraftskostnaden i Estland mindre än 20 procent av den svenska. Om kostnaden i Estland skulle öka i samma takt som i Spanien under perioden 1975–2003 skulle det ta cirka 110 år att komma ikapp Sverige.

Skulle kostnaden öka i samma takt som i Irland skulle det ta cirka 80 år. Skulle ökningen ske i takt med Koreas skulle den vara i nivå med Sveriges om ungefär 55 år. I Japans takt skulle Estland vara ”ikapp” kring 2040. Det skulle alltså ta ungefär 35 år.

Diagram 6.8 Möjliga framtidsscenarier: Arbetskraftskostnad relativt den svenska, Korea

År 2003 var arbetskraftskostnaden i Korea 84 kronor per timme. Det motsvarar 42 procent av den svenska kostnaden som var 202 kronor. Ökar kostnaden i Korea relativt den svenska i samma takt som den gjort i Spanien, kommer kostnaden i Korea att vara i nivå med den svenska 2080. Skulle den öka snabbare, i samma takt som Irland, skulle Koreas kostnad vara i nivå med den svenska 20 år tidigare, omkring 2060. I Koreas egen takt skulle det ta 35 år. Snabbast ökningstakt av de valda länderna har Japan. Om kostnaden i Korea skulle öka i Japans takt skulle det ta 25 år för kostnaden att motsvara den svenska.

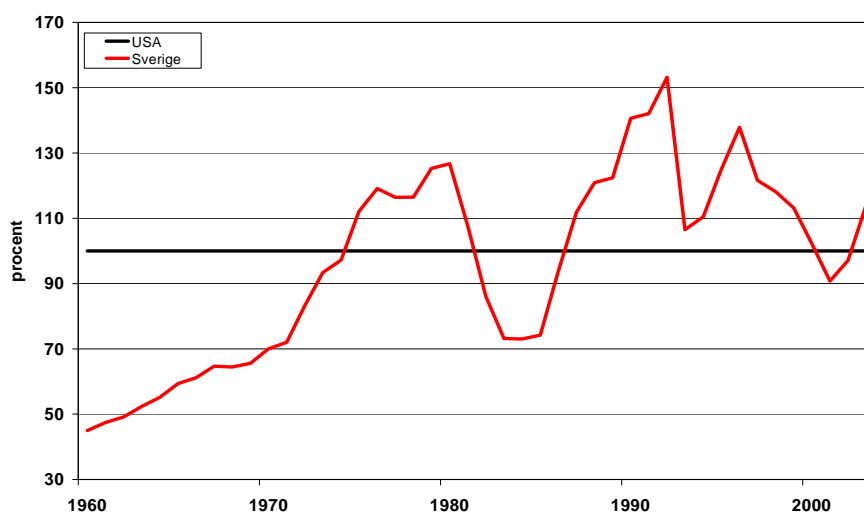
Tabell 6.1 Några framtidsscenarioer: Hur lång tid tar det att nå Sveriges arbetskraftskostnadsnivå?

	Ökningstakt som:			
	Spanien	Irland	Korea	Japan
Spanien	2055 (50 år)	2040 (35 år)	2030 (25 år)	2020 (15 år)
Estland	2115 (110 år)	2085 (80 år)	2060 (55 år)	2040 (35 år)
Korea	2080 (75 år)	2060 (55 år)	2040 (35 år)	2030 (25 år)

Åren är avrundade

Tabellen sammanfattar hur lång tid det skulle ta för Spanien, Estland och Korea att uppnå en arbetskraftskostnad för arbetare inom tillverkningsindustrin som motsvarar den svenska. Förutsättningen är att länderna ökar i samma takt som Spanien, Irland, Korea och Japan gjort under perioden 1975–2003.

Diagram 6.9 Arbetskraftskostnad relativt den amerikanska, USA och Sverige, 1960–2003

Enligt beräkningarna i tabell 6:1 tar det som kortast 15 år för Spanien, 35 år för Estland och 25 år för Korea att nå en arbetskraftskostnadsnivå motsvarande Sveriges.

Det skulle kunna gå snabbare. År 1960 motsvarade den svenska arbetskraftskostnaden 45 procent av USA:s arbetskraftskostnad. Efter 15 år, 1975, var arbetskraftskostnaden uttryckt i svenska kronor högre i Sverige än i USA.

I diagram 6.4 redovisas bland annat Japans arbetskraftskostnad relativt den svenska. År 1980 motsvarade arbetskraftskostnaden ungefär hälften av den svenska. Efter 13 år, 1993, var arbetskraftskostnaden högre i Japan än i Sverige.

Å andra sidan behöver inte arbetskraftskostnaderna i alla länder utvecklas så att de hamnar på samma nivå. Två exempel är Portugal och Mexiko. Arbetskraftskostnaden i Portugal har inte förändrats särskilt mycket under perioden. Arbetskraftskostnaden i Mexiko minskade relativt den svenska under perioden 1975–2003.

År 1975 var arbetskraftskostnaden högre i Sverige än i de övriga nordiska länderna. År 2003 var arbetskraftskostnaden i stället lägst i Sverige.

År 1975 var arbetskraftskostnaden högre i Sverige än i de västeuropeiska länderna. År 2003 intog Sverige en mittposition, ungefär hälften av länderna hade högre arbetskraftskostnad och ungefär hälften hade lägre arbetskraftskostnad.

USA, Kanada och Australien hade samtliga lägre arbetskraftskostnad än Sverige under 1990-talet fram till 2003.

År 1975 motsvarade arbetskraftskostnaden i Japan, Irland, Portugal och Spanien mindre än hälften av den svenska. Under 1990-talet hade Japan periodvis högre kostnad än Sverige. I Irland och Spanien motsvarade kostnaden runt 60 procent av den svenska 2003. I Portugal var kostnaden ungefär 20 procent av den svenska 1975. År 2003 hade kostnaden inte ökat nämnvärt relativt den svenska, utan motsvarade fortfarande mindre än 30 procent.

År 1975 motsvarade arbetskraftskostnaden i Korea, Taiwan, Hong Kong, Singapore och Mexiko mindre än 20 procent av den svenska. För de asiatiska länderna har kostnaderna fram till i dag stadigt närmat sig den svenska även om kostnaden i Sverige fortfarande är betydligt högre. I Mexiko har kostnaden sjunkit relativt den svenska.

Det finns flera tänkbara framtidsscenarier för de länder som ännu inte har en arbetskraftskostnad i nivå med den svenska. Enligt beräknade exempel skulle det ta 15 år för Spanien, 35 år för Estland och 25 år för Korea att nå en arbetskraftskostnadsnivå som Sveriges. Detta förutsatt att kostnaderna ökar i samma takt som Japans gjort relativt den svenska under perioden 1975–2003.

Utvecklingen skulle kunna gå snabbare. År 1960 motsvarade den svenska arbetskraftskostnaden cirka 50 procent av USA:s. Bara 15 år senare var Sverige ”ikapp”.

7 Växelkurser

I kapitel 2 beskrevs arbetskraftskostnaden i USA i förhållande till den svenska. År 2002 var arbetskraftskostnaden i USA 207 svenska kronor, det vill säga 6 procent högre än den svenska kostnaden (196 kronor). År 2003 var arbetskraftskostnaden 202 kronor i Sverige och 177 kronor i USA, det vill säga 12 procent lägre i USA. Har då lön och arbetskraftskostnad sjunkit i USA från 2002 till 2003?

Av kapitel 3, diagram 3.4, framgår att arbetskraftskostnaden ökat i USA från 2002 till 2003. Ökningen beskrivs i amerikanska dollar. Det är alltså växelkursen som spelar stor roll för arbetskraftskostnaden uttryckt i svenska kronor.

Under perioden 1977–2003 steg arbetskraftskostnaden i Sverige med i snitt 7,1 procent per år. Under motsvarande period steg arbetskraftskostnaden i Tyskland med i snitt 4,7 procent per år.

Ökningen beräknas i svenska kronor för den svenska arbetskraftskostnaden och i tyska d-mark¹⁸ för den tyska arbetskraftskostnaden. Om ökningen av arbetskraftskostnaden i stället beräknas i svenska kronor, steg den med 8,5 procent per år i Tyskland under perioden 1977–2003.

Mätt i ländernas egen valuta, svenska kronor respektive tyska d-mark, ökade alltså kostnaderna mer i Sverige, men uttryckt i gemensam valuta ökade de mer i Tyskland.

Växelkursen spelar stor roll för ökningen av arbetskraftskostnad uttryckt i gemensam valuta.

Förändringar av växelkursen beror på flera olika faktorer. En starkt bidragande orsak, särskilt sett över en längre tidsperiod och mellan länder med i övrigt jämförbara förhållanden, är skillnaden i prisökningstakt. Ökar priserna mer i Sverige än i omvärlden förändras växelkursen och kronan sjunker i förhållande till andra valutor.

---

¹⁸ Sedan 1999 beräknas arbetskraftskostnaden i Tyskland i euro.

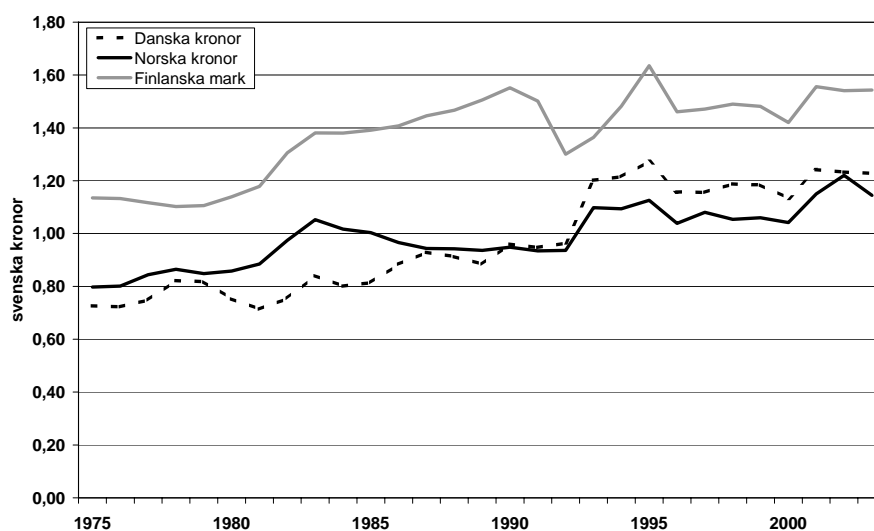
Tabell 7.1 Prisförändring och växelkursförändring, 1976–2003

	Pris	Växelkurs	Summa		Pris	Växelkurs	Summa
Belgien	3,7	2,5	6,2	Kanada	4,6	1,3	5,9
Finland	5,1	1,1	6,2	USA	4,5	2,4	6,9
Frankrike	4,9	1,3	6,2	Japan	2,1	5,8	7,9
Irland	6,6	0,8	7,4	Korea	7,4	-0,8	6,6
Italien	7,9	-1,1	6,8	Singapore	2,1	3,6	5,7
Nederländerna	3,2	3,3	6,5	Taiwan*	3,7	3,5	7,2
Portugal	12,2	-4,5	7,7	Australien	6,3	-0,1	6,2
Spanien	8,2	-1,0	7,2	Nya			
Tyskland	2,6	3,7	6,3	Zeeland	7,2	-0,2	7,0
Österrike	3,1	3,7	6,8				
Danmark	4,9	1,9	6,8				
Norge	5,3	1,3	6,6				
Schweiz	2,4	4,8	7,2				
Storbritannien	5,7	1,3	7,0	Sverige	5,8	0,0	5,8

*1976–2002

I tabellen visas hur växelkursen jämnar ut förändringar av prisökningstakten. Både förändring i pris och växelkurs är beräknade som snitt per år. Ett positivt tal för växelkursen innebär att ett lands valuta har förstärkts, apprecierats, i förhållande till den svenska kronan. Om prisökningstakten i ett land är högre än Sveriges 5,8 procent kommer förändringen i växelkursen att vara negativ.¹⁹ Ur svensk synvinkel blir prisökningarna mer lika i de övriga länderna om man summerar effekten av prisförändringarna och växelkursförändringarna, än om man bara ser till prisförändringarna.

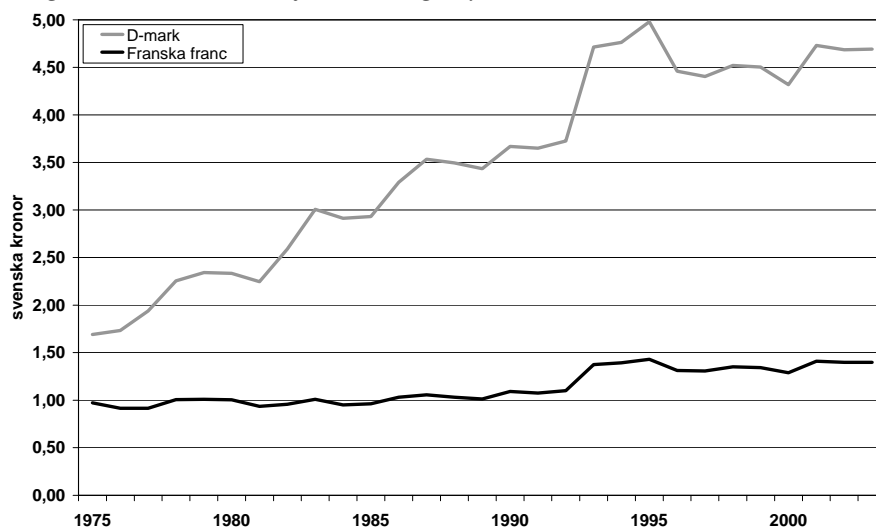
Diagram 7.1 Växelkursförändring, Norden, 1975–2003

Diagrammet visar hur många svenska kronor en finsk mark, en dansk krona och en norsk krona kostar. Sedan 1975 har Danmarks, Norges och Finlands valutor stärkts gentemot den svenska kronan. Under perioden var det den danska kronan som stärktes mest och den finska marken som stärktes minst gentemot den svenska.

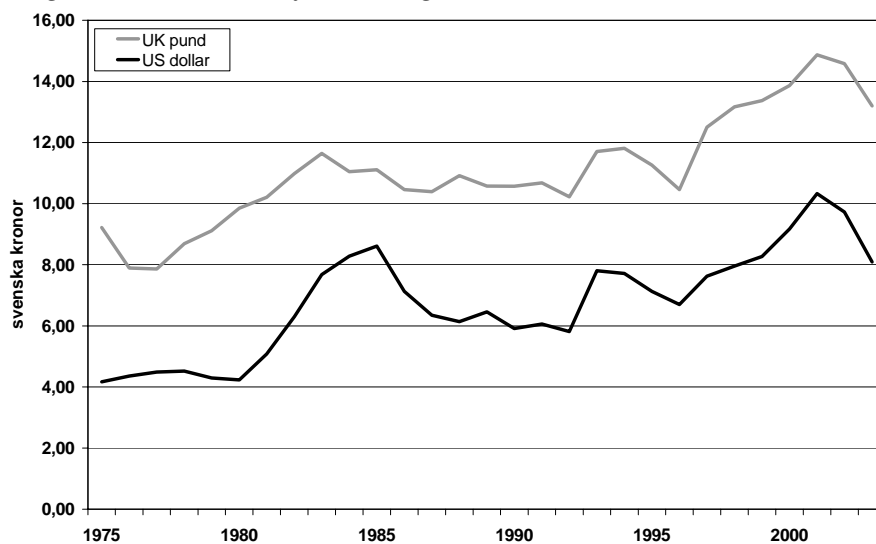
¹⁹ Sambandet gäller för samtliga länder i tabellen utom Irland.

Diagram 7.2 Växelkursförändring, Tyskland och Frankrike, 1975–2003

Under perioden 1975–1993 steg den tyska d-marken kraftigt relativt den svenska kronan. År 1975 kostade en d-mark cirka 1,75 kronor och 1993 var kostnaden cirka 4,75 kronor. Dyrast var d-marken 1995, då den kostade cirka 5 kronor. Därefter har kostnaden varit runt 4,50 kronor. Eftersom euro har ersatt d-mark som valuta i Tyskland har en omräkning gjorts.²⁰ Den franska valutan, francen, var i stort sett oförändrad relativt den svenska från mitten av 1970-talet till början av 1990-talet. Under 1990-talet stärktes francen.²¹

Diagram 7.3 Växelkursförändring, Storbritannien och USA, 1975–2003

Under slutet av 1970-talet och början av 1980-talet stärktes det brittiska pundet gentemot den svenska kronan.

²⁰ Förändringstakten i euro har räknats om till d-mark för att kunna uttrycka hela serien i d-mark. År 1999 kostade en euro 1,95583 d-mark.

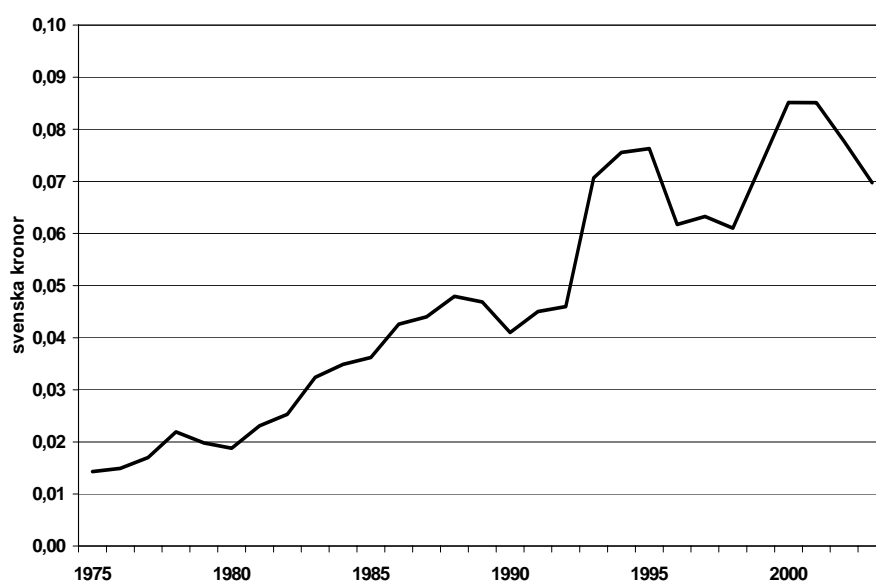
²¹ Eftersom euro har ersatt franc har en omräkning gjorts. År 1999 kostade en euro 6,55957 franska franc.

Från början av 1980-talet till början av 1990-talet låg pundet på en relativt jämn nivå. Under slutet av 1990-talet stärktes pundet gentemot den svenska kronan. Dyrast var pundet 2001 och har därefter sjunkit något.

Under perioden 1975–2003 stärktes den amerikanska dollarn gentemot den svenska kronan. Dollarn har fördubblat sitt värde sedan 1975. Då kostade den cirka 4 kronor. Knappt 30 år senare, 2003, var kostnaden cirka 8 kronor. Den kraftigaste ökningen inträffade under perioden 1980–1985. Dyrast var dollarn 2001, då den kostade över 10 svenska kronor.

Den amerikanska dollarn och det brittiska pundet har utvecklats på ett likartat sätt.

Diagram 7.4 Växelkursförändring, Japan, 1975–2003

Under perioden 1975–2003 har den japanska valuta, yenen, stärkts. Den stärktes med i snitt 5,8 procent per år gentemot den svenska kronan.

Under perioden 1975–1989 stärktes yenen successivt. Därefter har förändringarna varit större från år till år. De största förändringarna inträffade under perioderna 1992–1993 och 1998–2000.

För de jämförda länderna spelar förändringen av växelkursen stor roll för hur hög arbetskraftskostnaden är uttryckt i svenska kronor. Växelkursen påverkas av flera olika faktorer. En viktig faktor är skillnader i prisökningstakt mellan länder.

Danmarks, Norges och Finlands valutor har successivt stärkts gentemot den svenska kronan under perioden 1975–2003.

År 1975 kostade en tysk d-mark 1,75 kronor. Därefter har d-marken blivit dyrare. År 1995 var kostnaden cirka 5 kronor för en d-mark.

Både den amerikanska dollarn och det brittiska pundet har stärkts relativt den svenska kronan under perioden 1975–2003.

Den japanska yenen har stärkts relativt den svenska kronan med i snitt 5,8 procent per år under perioden 1975–2003.

8 Metod, källor och definitioner

Källor

Nivåer och förändringar i lön och arbetskraftskostnad skiljer sig åt beroende på vilken källa som använts. Främsta källan för rapporten är statistik från US Department of Labor, vilka sammanställer två olika typer av statistik. I *Comparisons of hourly compensation costs* hämtas data från urvalsundersökningar som genomförts i de olika länderna. De uppgifter som redovisas för Sverige har hämtats från Statistiska centralbyråns (SCB:s) lönestrukturstatistik. I *Comparisons of hourly compensation costs* redovisas lön för arbetad tid, total lön och arbetskraftskostnad per timme. Nackdelen är att uppgifterna endast gäller arbetare och inte tjänstemän. Fördelen är att det finns statistik för flera lönebegrepp, lönenivåer i absoluta tal (inte bara index eller förändringstal) och långa tidsserier. Det finns också en tydlig ambition att göra statistik från de olika nationella producenterna jämförbar.

En andra källa i rapporten är Eurostats *Labour Cost Index* (LCI). I LCI ingår både arbetare och tjänstemän inom tillverkningsindustrin. De uppgifter som redovisas för Sverige hämtas från SCB:s konjunkturlönestatistik. LCI redovisas bara som förändring från kvartal till kvartal eller från år till år.

US Department of Labor har inga uppgifter om arbetskraftskostnad för de östeuropeiska länderna. Inte heller Eurostat redovisar uppgifter över arbetskraftskostnadsnivån för 2003. För att ändå ge en bild av arbetskraftskostnadsnivån har en undersökning som genomfördes 2000 (Labour Cost Survey) räknats upp med hjälp av LCI. Uppgifterna för Östeuropa innehåller både arbetare och tjänstemän inom tillverkningsindustrin.

I Labour Cost Surveys begrepp ”arbetskraftskostnad” ingår, förutom lön och arbetsgivarens avtalade och lagstadgade kostnader för arbetskraften, även kostnader för exempelvis tjänstebil, läkemedel, matsal, lärlingar med mera. Begreppet innehåller därför mer än vad arbetskraftskostnadsbegreppet i exempelvis LCI gör.

År 2003 bygger på prognoser. Prognoser för löner och arbetskraftskostnader i *Comparisons of hourly compensation costs* har hämtats från OECD:s Economic Outlook, Compensation per employee in the business sector (nummer 74, december 2003). Om det saknas data för enskilt land under något år från US Department of Labor har beräkningar gjorts utifrån OECD:s statistik. Prognos för arbetskraftskostnader 2003 har hämtats från Konjunkturinstitutet om uppgifter funnits. I annat fall har prognoserna hämtats från OECD:s Economic Outlook. För en del länder saknas uppgifter för 2003, eftersom prognos saknas. Detta har noterats under aktuellt diagram eller tabell.

När rapporten skrevs hade Eurostat endast redovisat tre kvartal för 2003 i LCI. Procentuell förändring från 2002 till 2003 har beräknats som förändring mellan de tre första kvartalen 2002 och 2003. Om det bara finns ett kvartal redovisat har detta jämförts med samma kvartal föregående år. För de länder där uppgift för 2003 saknas har prognoser hämtats från OECD:s Economic Outlook om statistikunderlag funnits.

Länder

I US Department of Labors publikation Comparisons of hourly compensation costs redovisas följande länder i Europa: Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Irland, Italien, Nederländerna, Norge, Portugal, Schweiz, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tyskland och Österrike. Statistiken för Tyskland gäller Västtyskland. Övriga länder som ingår i publikationen och som vi har valt att redovisa i rapporten är Australien, Brasilien, Hong Kong, Japan, Kanada, Korea, Mexiko, Nya Zeeland, Taiwan, Singapore och USA.

LCI finns för Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Irland, Italien, Nederländerna, Portugal, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tyskland och Österrike. LCI finns även för en del östeuropeiska länder: Bulgarien, Estland, Lettland, Litauen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern. För de flesta länder finns data från 1995.

Störst vikt har lagts vid analys av utvecklingen i Sveriges viktigaste konkurrentländer. Ett konkurrentland av betydelse definieras utifrån ländernas betydelse i Internationella valutafondens vikter, Total Competitiveness Weights (TCW). TCW utgår från vilken betydelse olika länder har för ett enskilt lands handel med bearbetade varor. Hänsyn tas också till den konkurrens ett lands inhemska företag möter på hemmamarknaden och på marknader i tredje land.

Tidsperioder

Den viktigaste tidsperioden som analyseras är 1975–2003. För de flesta östeuropeiska länder finns endast statistikuppgifter tillgängliga från och med 1995. Industriavtalet tecknades 1997 och vi har därför valt att behandla åren 1998–2003. I övrigt är val av tidsperioder till stor del beroende av hur långa tidsserier de olika statistikproducenterna redovisar.

Lönebegrepp

I Comparisons of hourly compensation costs används tre begrepp: *lön för arbetad tid*, *total lön* och *arbetskraftskostnad*.

Lön för arbetad tid är tid- och prestationslön med tillägg för regelbunden bonus, obekvämt arbetstid, övertid och skift med mera. Lägg sedan övrig lön till, som är helglön, semesterlön, bonus som betalas ut oregelbundet och andra ersättningar, fås *total lön*. Den totala lönen tillsammans med lagstadgade arbetsgivaravgifter och avtalade försäkringar (samt sjuklön) är den totala *arbetskraftskostnaden*.

Det bör observeras att US Department of Labors och SCB:s definitioner inte är likadana. När US Department of Labor redovisar lön för arbetad tid för Sverige hämtas uppgiften ”total lön” från SCB:s lönestrukturst Statistik. Det innebär att övertidsersättning inte ingår i begreppet lön för arbetad tid, trots att den ska göra det enligt definitionen. Däremot ingår helglön.

	Lön för arbetad tid
<i>Lön för arbetad tid + Övrig lön</i>	= Total lön
<i>Total lön + Lagstadgade och avtalade arbetsgivaravgifter</i>	= Arbetskraftskostnad

I LCI är huvudbegreppen faktisk lön och arbetskraftskostnad per timme. I övrigt ska alla lönekomponenter ingå i begreppet lön. I begreppet arbetskraftskostnad ingår arbetsgivarens lagstadgade avgifter och avtalade försäkringar. Till skillnad från svenska arbetskraftskostnadsindex (AKI) ingår bonus i lönebegreppet.

Priser

I de fall där det funnits uppgifter om prisutveckling (konsumentprisindex) från KI (december 2003) har de använts. I annat fall har uppgifter från OECD:s Economic Outlook nr 74 (december 2003) hämtats. För de östeuropeiska länderna har vi använt KPI som redovisas av Eurostat. För Brasilien är uppgifter om priser hämtade från OECD:s World Economic Outlook september 2003. För Hong Kong, Singapore och Taiwan är KPI hämtade från EcoWin.

Växelkurser

Uppgifter om växelkurser är i huvudsak hämtade från Sveriges Riksbank, som inte tillhandahåller sådana uppgifter för samtliga länder. För de länder och år uppgifter saknats gäller följande:

För de östeuropeiska länderna har Eurostats redovisade växelkurser (inhemsk valuta gentemot euro) använts för att räkna om en växelkurs gentemot svenska kronor. Växelkurserna för Mexiko och Korea är hämtade från SEB (mittkurs). Äldre serier samt växelkurserna för Brasilien och Taiwan har räknats om via dollar. Hos US Department of Labor finns växelkurser gentemot US dollar för samtliga länder.